

Jaarplan 2013

Beleidsdeel

Waterschap Noorderzijlvest

Ontwerp DB 05-11-2012

Versie 02-11-2012

Groningen, november 2012

Inhoud

1.	Voorwoord	3
2.	Maatschappelijke ontwikkelingen	5
3.	Organisatieontwikkeling	7
4.	Inhoudelijke achtergronden	8
4.1	Opzet en filosofie	8
4.2	Uitgangspunten	8
4.3	Bestuursakkoord Water	10
5.	Programma's	12
5.1	Samenvatting	12
5.2	Uitwerking programma's Jaarplan 2013	13
5.2.1	Waterveiligheid en rampenbestrijding	14
5.2.2	Voldoende en gezond water	18
5.2.3	Gezuiverd water	22
5.2.4	Water en maatschappij	26
5.2.5	Bedrijfsvoering	30
6.	Waterschapsbelastingen	32
6.1	Belastingstelsel	32
6.2	Belastingheffing	33
7.	Overige paragrafen	34
7.1	Weerstandvermogen, reserves en voorzieningen	34
7.2	Verbonden partijen	37
7.3	Financiering	38
7.4	EMU-saldo	42
8.	Bijlagen	44

Bijlage A:	Jaarplan naar kosten- en opbrengstesoorten
Bijlage B:	Kostenverdeelstaat
Bijlage C:	Verdeling saldokosten op programma naar watersysteem en zuiveren
Bijlage D:	Gecomprimeerde staat van financiële vaste activa
Bijlage E:	Vaste schulden
Bijlage F:	Overzicht investeringen per programma

1. Voorwoord

Met het nu voorliggende jaarplan trekken we de lijn vanuit de perspectiefnota door. Hiermee geven we een goede en sobere invulling aan onze waterschapstaken, waarbij zorgvuldig rekening is gehouden met de maatschappelijke en economische ontwikkelingen. Hiermee hebben we de lastenstijging voor onze ingelanden kunnen beperken tot gemiddeld circa 2 procent.

De begroting is scherp op de snee. Het uitgangspunt bij het opstellen was om onze primaire taken goed uit te voeren en ook noodzakelijke vernieuwingen vorm te geven. Er is zorgvuldig gekeken welk werk wel, niet, later, minder, langzamer uitgevoerd wordt. De nieuwe taken, voortvloeiend uit het Bestuursakkoord Water zijn opgenomen en ook de stijging van de BTW naar 21%. Deze begroting doet een groot beroep op de medewerkers om effectief en efficiënt te werken. Het waterschap neemt met deze begroting het risico dat de begroting zo scherp is geweest, dat het resultaat negatief uitpakt.

Belangrijke producten waar in 2013 aan gewerkt wordt zijn:

- de nieuwe RWZI in Garmerwolde, die in het derde kwartaal wordt opgeleverd
- het nieuwe Waterbeheerplan
- versterking van de Eemskanaalkade
- vispassages aan de waddenkust
- onderzoek 'Droge voeten'
- vernieuwing van riool- en oppervlaktewatergemalen
- efficiency scan

Portefeuillehouder Bedrijfsvoering en Financiën

Waterschap Noorderzijlvest in het kort

Beheergebied	:	Delen van provincie Groningen, Friesland en Drenthe
Totale oppervlakte	:	± 144.000 ha
Taken	:	Watersysteembeheer en zuiveren
Aantal gemeenten	:	20
Aantal inwoners	:	± 375.000
Aantal vervuilingseenheden	:	409.950, waarvan huishoudens 332.250

Lengte te onderhouden zeedijk in km 74

Lengte in km te onderhouden:

- boezemkanalen	336
- oeverbeschoeiing vijvers	52
- hoofdwatergangen	2485
- boezemkaden	491

Aantal peilgebieden	648
Aantal boezemgemalen	16
Aantal polderafvoergemalen	101
Aantal polderopvoergemalen	34
Aantal stuwen	660
Aantal inlaten	338
Aantal sluizen	30

Lengte vaarwegen in km 286

Aantal bruggen 107

Aantal zuiveringsinstallaties	15
Aantal slibontwateringsinstallaties	1
Aantal transportgemalen	125
Lengte transportleidingnet in km	600

2. Maatschappelijke ontwikkelingen

Ontwikkelingen landelijke politiek

- De Rijksoverheid heeft de afgelopen jaren een aantal taken overgedragen aan regionale overheden en richt zich meer op kerntaken van nationaal belang. De positie en verantwoordelijkheid van de waterschappen is daardoor versterkt. Voor nieuwe en overgedragen taken en verantwoordelijkheden zijn door het Rijk geen extra financiële middelen beschikbaar gesteld.
- Het voortbestaan van de waterschappen als zelfstandige overheid staat met regelmaat ter discussie. Schaalvergroting zet zich door binnen de overheid, ook bij de waterschappen. Landelijk zien we dat de waterschappen meer en meer met elkaar samenwerken, waarbij sommige waterschappen fusies voorbereiden. Noorderzijlvest probeert door samenwerking met medeoverheden de effectiviteit van de organisatie te vergroten en efficiencywinst te realiseren.
In het regeerakkoord van VVD-PvdA (29 oktober 2012) staat dat een grote decentralisatie van taken en bevoegdheden overheden vergt die op een passende schaal zijn georganiseerd. In dat licht worden volgens het regeerakkoord op de lange termijn de waterschappen samengevoegd met landsdelen, waarbij de waterschappen verdwijnen uit de Grondwet. In de tussentijd wordt bevorderd dat waterschappen opschalen tot landelijk tien à twaalf waterschappen.
- In de eerste helft van dit jaar is van rijkswege aangegeven dat de eerstvolgende waterschapsverkiezingen plaats zouden vinden in 2014. De huidige bestuursperiode is hierdoor met twee jaar verlengd. In het regeerakkoord van VVD-PvdA is thans aangegeven dat de waterschapsverkiezingen gaan plaatsvinden op de dag van de verkiezingen voor provinciale staten (maart 2015).
- De overheid wil tot 2018 € 600 miljoen minder in het zogeheten Deltafonds stoppen. Dat is tien procent van het totaal. Uit het fonds wordt de versterking van primaire keringen betaald, die niet aan de normen voldoen.

Financieel-economische ontwikkelingen

- Het kabinet verwachtte voor het volgende jaar niet te kunnen voldoen aan de EMU-norm, inhoudende dat het begrotingstekort niet groter mag zijn dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Een aanvullend pakket aan maatregelen was nodig om in 2013 aan het zogenaamde "Lenteakkoord" te voldoen. Een algemene lastenverzwaring is te verwachten. Zeker is dat de prijzen volgend jaar stijgen ten gevolge van een verhoging van belastingen (BTW en assurantiebelasting). Met het effect van deze belastingverhogingen is in dit jaarplan rekening gehouden.
- Het is nog onzeker of de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (de wet HOF) daadwerkelijk op 1 januari 2013 van kracht zal worden. Mogelijk zal dit later worden. Het is wel zeker dat de waterschappen, net als de overige decentrale overheden, moeten gaan bijdragen aan een verbetering van het EMU-saldo. Waterschappen kunnen het saldo verbeteren door vooral minder te investeren, maar ook door meer af te schrijven. Voor Noorderzijlvest zou het jaar 2013 een probleem kunnen opleveren, omdat in 2013 fors wordt geïnvesteerd in met name de waterzuiveringstaak.

Bestuursakkoord water

- In dit jaarplan is de jaarlijkse bijdrage voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) opgenomen. De wijze waarop de waterschappen de bijdrage HWBP verwerkt hebben in hun begrotingen verschilt. De Unie van Waterschappen heeft voorgesteld de bijdrage HWBP als investering op te nemen in de begroting met een afschrijvingstermijn van 5 jaar of om de kosten direct in de exploitatie op te nemen. Noorderzijlvest heeft in dit jaarplan de afschrijvingstermijn op de bijdrage HWBP verlaagd van 35 naar 5 jaar. De jaarlijkse bijdrage voor het HWBP is, conform de landelijke afspraken hierover, verlaagd van 50% naar een 40%. De resterende 10% wordt betaald als eigen bijdrage bij toekomstige projecten. In dit jaarplan wordt in hoofdstuk 4 verder ingegaan op het Bestuursakkoord Water en de effecten hierop voor Noorderzijlvest.

Kaderrichtlijn Water

- De Nederlandse regering heeft aangegeven KRW-projecten te willen uitstellen. Een dergelijk uitstel is op bepaalde voorwaarden – zoals genoemd in de kaderrichtlijn – mogelijk. Zo mag in elk geval geen sprake zijn van afstel van de uitvoering van maatregelen, die nodig zijn om de doelen te halen; uitstel naar de tweede of eventueel derde planperiode (2016 – 2021 en 2022 – 2027) is wel mogelijk. Een tweede voorwaarde is dat uitstel gebeurt op basis van maatschappelijk-economische gronden. Bij nagenoeg alle waterschappen in Nederland speelt de discussie over de fasering van KRW-maatregelen, mede gelet op de bezuinigingen op Rijksniveau en reductie van de lastenstijging bij de waterschappen.

Regionale keringen

- De toetsing van de regionale keringen vindt in de komende jaren plaats. De provincie moet de normen nog vaststellen. De verwachting is dat de uitkomsten van deze toetsing grote gevolgen heeft voor de aanpak en verbetering van onze regionale keringen.

3. Organisatieontwikkeling

In de Strategienota van 2008 zijn de uitgangspunten en filosofie van de organisatieontwikkeling van het waterschap beschreven. Het resultaat van deze organisatieontwikkeling is dat het waterschap erkend wordt als "waterautoriteit":

- we voeren de taken uit die we moeten doen en maken dat zichtbaar;
- we voeren het werk goed en efficiënt uit;
- we voeren het werk uit in goed contact met onze omgeving.

Kortom, we zijn een betrouwbare overheid en partner.

Medio 2010 is de organisatie "gekanteld". Alle medewerkers zijn geplaatst in units en werken in één of meer processen. Deze reorganisatie was een noodzakelijke en nuttige interventie op de structuur van het waterschap teneinde het doel Waterautoriteit in 2015 te kunnen behalen.

De kern van deze nieuwe structuur is:

- sturing op twee niveaus, te weten:
  - a. de bestuurlijke vraag – het aanbod van de werkorganisatie
  - b. de negen processen die de vraag vertegenwoordigen en vier units die over de mensen beschikken.
- duidelijk rolscheiding.

De afgelopen jaren is veel energie gestoken in het op orde krijgen van de bedrijfsvoering. In 2012 vond de doorontwikkeling plaats van:

- plan- en projectmatig werken in de hele organisatie;
- de sturing op programma's en productie;
- de bedrijfsinformatiesystemen en managementinformatie;
- interne audits om lopende processen te verbeteren;
- plannings-, voortgangs- en beoordelingsgesprekken;
- nieuwe wijze van inkoop en aanbesteden

In 2013 vervolmaken we dit.

De bedrijfsprocessen zijn verder geoptimaliseerd. Hiervoor wordt onder andere gebruik gemaakt van een procesverbeteringsmethode ("lean-management") die zich met name richt op de toegevoegde waarde van activiteiten binnen een proces en om de processen beter te laten verlopen. De acties, voortkomend uit de resultaten van het doeltreffendheidsonderzoek in 2012, hebben veel verbeteringen opgeleverd. In 2013 wordt een efficiencyscan uitgevoerd om te bepalen hoe we onze efficiency nog verder kunnen verhogen.

Ondertussen zijn we ons steeds beter aan het richten op onze omgeving. Er is een klachtencoördinator, onze communicatie en omgevingsmanagement is geprofessionaliseerd, we geven lessen op scholen en de eerste stappen in het meten van tevredenheid van onze belastingbetalers zijn gezet. Hier gaan we in 2013 mee door.

4. Inhoudelijke achtergronden

4.1 Opzet en filosofie

De Waterschapswet vereist dat het algemeen bestuur op hoofdlijnen het beleid formuleert. Een belangrijk document is in dit verband het Waterbeheerplan. Het Waterbeheerplan is opgedeeld in thema's. Per thema zijn doelen en maatregelen geformuleerd. De thema's vullen samen met de bedrijfsvoering de programma's die de basis zijn voor de perspectiefnota, het jaarplan en de bijbehorende rapportages en evaluaties. Zo worden de perspectiefnota, het jaarplan en de rapportages in lijn gebracht met het Waterbeheerplan. Het dagelijks bestuur heeft in een bestuurakkoord nadere accenten geformuleerd waarop het in deze bestuursperiode wil sturen.

In de hierna genoemde tabel zijn de programma's van het jaarplan en thema's uit het Waterbeheerplan waaruit de programma's zijn samengesteld opgenomen.

Nr.	Programma	Thema's Waterbeheerplan
1	Waterveiligheid en rampenbestrijding	Waterveiligheid en rampenbestrijding
2	Voldoende en gezond water	Voldoende water Schoon en gezond water
3	Gezuiverd water	Gezuiverd water
4	Water en maatschappij	Water en ruimtelijke ordening Water en economie Leven met water
5	Bedrijfsvoering	Geen

De programma's zijn nader uitgesplitst naar beleidsonderdelen. Op dat niveau zijn de opgaven voor 2013 opgenomen en beschreven en zijn de investeringen binnen de programma's gegroepeerd.

4.2 Uitgangspunten

Het algemeen bestuur heeft zich regelmatig uitgesproken over een beperkte, maar verantwoorde stijging van de netto-lasten. De Perspectiefnota 2013 – 2016 geeft de financiële koers aan voor de komende jaren. In deze perspectiefnota is becijferd dat het gemiddelde stijgingspercentage voor de jaarschijf 2013 circa 2 % bedraagt ten opzichte van het jaar 2012. De lastenstijging beperkt zich in 2013 alleen voor de uitoefening van onze taak voor het watersysteem. Vanaf 2014 zien we hierin een verschuiving, waarbij de stijging van de waterschapslasten in die jaren met name het gevolg is van de uitvoering van onze taken in de waterzuivering / waterketen.

De eerstejaarschijf van de perspectiefnota is de basis voor het Jaarplan 2013.

Om dit te bereiken zijn in de perspectiefnota de volgende zaken doorgevoerd:

- verlaging van het personeel- en goederen en dienstenbudget met € 1,8 miljoen ten opzichte van 2012;
- de inzet van de algemene reserves om de tarieven te egaliseren.

De kosten van de uit te voeren werkzaamheden, financieel vertaald in netto-lasten, worden via aanslagoplegging door de ingelanden van ons waterschap opgebracht. Het is van belang dat de prognosticering van de heffingseenheden, die de basis vormen voor de belastingtarieven, zo goed mogelijk plaatsvindt. Dit proces, dat wij met wetterskip Fryslân en waterschap Hunze & Aa's hebben ondergebracht bij Hefpunt, heeft ook dit jaar weer de nodige aandacht gekregen.

In het Jaarplan 2013 (bijlage F) is een netto-investeringsniveau (minus subsidies en bijdragen) van circa € 37 miljoen opgenomen. Dit bedrag is inclusief de realisatie van de bouw van een nieuwe zuiveringsstraat te Garmerwolde (besteding in 2013 circa € 13 miljoen) en inclusief onze bijdrage in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).

Teneinde inzicht te krijgen in de achtergronden die hebben geleid tot de netto-lasten en de stijging hiervan ten opzichte van het Jaarplan 2012 is hieronder, naast de beschreven taakstelling, een aantal uitgangspunten benoemd. Dit betreft:

- evenals in 2012 is de renteactivering op investeringsprojecten opgenomen onder de baten. Het gevolg daarvan is onder andere dat de kapitaallasten van 2013 en 2012 beter met elkaar te vergelijken zijn;
- het rentepercentage voor het aantrekken van langlopende leningen voor nieuwe projecten is ten opzichte van 2012 verlaagd met 1,5% tot 2,0 %;
- de interne kostentoerekeningsystematiek is conform die van 2012; Actualisering van het landelijke rekenmodel van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat en de Unie van Waterschappen is nog niet in beeld. Mogelijk dat hierover in 2013 duidelijkheid komt. Dan kan worden nagegaan of de interne kostentoerekening nog adequaat is;
- er is rekening gehouden met bekende / contractueel overeengekomen prijsstijgingen. Voor overige budgetten (goederen en diensten) is rekening gehouden met een inflatie van 0 %. De eventuele inflatie zal door de organisatie moeten worden "inverdiend". Verder is – in tegenstelling tot hetgeen in de perspectiefnota is verwoord rekening gehouden met de verhoging van de BTW naar 21% en de in het deelakkoord afgesproken verhoging van de assurantiebelasting naar 21%;
- de personeelskosten zijn conform de CAO afspraken berekend. Voor het jaar 2013 wordt in dit jaarplan gerekend met een loonstijging van in totaal 3%. Hierin is het toekennen van wat vroeger de periodieken heette verdisconteerd;
- In het jaarplan 2013 wordt gerekend met een formatie van 282 fte;
- de ramingen voor goederen en diensten zijn gebaseerd op de ramingen zoals opgegeven bij het opmaken van de Perspectiefnota 2013-2016. Bij de uitwerking naar het jaarplan is echter een deel van het goederen en dienstenbudget (ca. € 525.000) verschoven naar de personeelskosten;
- om redenen van efficiency en kennisdeling wordt regionaal samengewerkt met andere organisaties, zoals regionaal in Hefpunt en landelijk in het Waterschapshuis;
- er wordt zoveel mogelijk samengewerkt met buurwaterschappen en andere regionale overheden om effectiever en efficiënter te kunnen werken en om kennis te delen.

Zoals hierboven vermeld heeft, in afwijking van de eerstejaarschijf van de Perspectiefnota 2013-2016, er een overheveling van € 525.000 plaatsgevonden van het goederen en dienstenbudget naar het budget voor personeel. Dit is gebeurd om een kwaliteitsimpuls van het personeel te bewerkstelligen. In de organisatie bestaat een mismatch tussen benodigd en aanwezig personeel. In de afgelopen jaren werd, om dit gat te dichten, personeel ingehuurd. In 2014 zal het personeelsbudget weer naar het normale niveau zijn teruggebracht.

4.3 Bestuursakkoord Water

Monitoring afspraken BAW

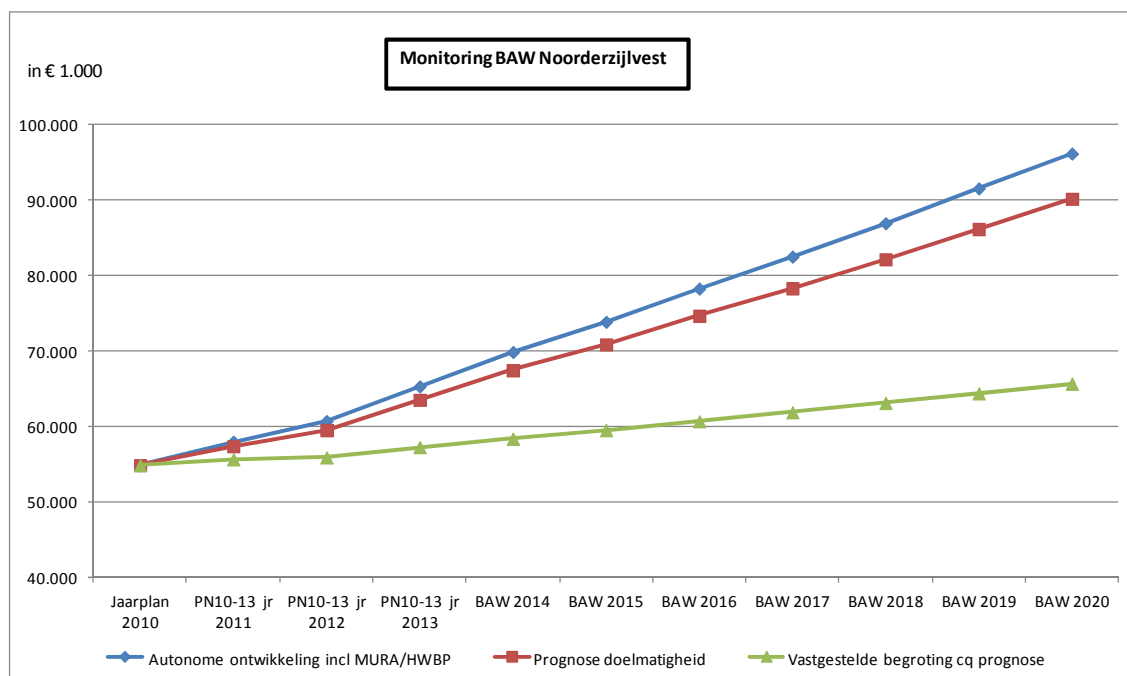
In 2011 is het Bestuurs Akkoord Water (BAW) afgesloten waarbij is afgesproken dat de overheden in 2020 een doelmatigheidswinst hebben gerealiseerd van jaarlijks € 750 miljoen (prijspeil 2010). Het aandeel van de waterschappen hierin bedraagt plm. € 325 miljoen en het aandeel van Noorderzijlvest plm. € 6 miljoen.

Op landelijk niveau worden de gemaakte afspraken gevolgd via drie sporen te weten

- de werkelijke lastenontwikkeling afgezet tegen de autonome ontwikkeling,
- de voortgang en resultaten van de doelmatigheidsregelingen en
- de daadwerkelijk geleverde prestaties.

Jaarlijks worden de gegevens gepubliceerd in 'Water in Beeld' (mei, door Ministerie I&M)) en driejaarlijks in de "Monitor Doelmatigheidswinst" (verschijnt vanaf 2013). Uit de eerste rapportage van mei 2012 (gegevens tot en met 2011) blijkt dat voor alle waterschappen de feitelijke lastenontwikkeling lager ligt dan de verwachting. In financiële zin liggen we derhalve 'op koers'.

Op basis van de PPN 2010-2013 en het voorliggende Jaarplan 2013, waarbij rekening is gehouden met de extra kosten HWBP en muskrattenbestrijding, is een verwachting opgesteld van de totale lastendruk (omslag). In onderstaande grafiek weergegeven met de blauwe lijn. In de PPN 2010-2013 was nog uitgegaan van een gemiddelde toename van de lasten met 5,1% per jaar. De rode lijn in de grafiek geeft aan de prognose waarbij in 2020 € 6 miljoen is bespaard. Op basis van de werkelijke begrotingen 2010 tot en met 2013 en de in juli besproken PPN 2013-2016 is de groene lijn bepaald (omslagen). Deze laatste gegevens zijn niet teruggerekend naar prijspeil 2010.

Door de ingezette effectiviteit- en efficiencywinst vanaf 2011, die zijn ingezet los van de gemaakte afspraken in het kader van BAW, kunnen we ons aandeel in de doelmatigheidswinst in 2020 ruimschoots behalen.

In onze perspectiefnota is reeds aangegeven dat circa € 2,5 miljoen per jaar inverdiend zal worden.

In hoofdstuk 2 is kort stilgestaan bij de effecten van het Bestuursakkoord Water voor ons waterschap. Het Rijk geeft aan dat het terugbrengen van de Rijksbegroting met € 100 miljoen (macro-niveau) niet hoeft te leiden tot lastenstijging voor de burger, maar dat deze kosten binnen een bepaalde termijn door de waterschappen zouden moeten kunnen worden inverdiend door een betere en efficiëntere uitvoering van de taken binnen de waterketen. Voor Noorderzijlvest (micro-niveau) zou dit een stijging van de netto-lasten betekenen van circa € 2,5 miljoen.

In dit jaarplan zijn de twee zaken met de meeste (financiële) effecten uit het Bestuursakkoord Water opgenomen.

De andere afspraken uit het Bestuursakkoord Water worden op de relevante terreinen geïmplementeerd in de organisatie en in de samenwerking met verschillende partners. Deze uitwerkingsopgaven zijn voor de waterschapsprocessen opgenomen in de procesjaarplannen. Met de implicaties voor Noorderzijlvest is in de Perspectiefnota 2013-2016 en in het voorliggende Jaarplan 2013 rekening gehouden.

5. Programma's

5.1 Samenvatting

Ten opzichte van het Jaarplan 2012 stijgen de kosten van 2013 per saldo met bijna € 1,3 miljoen (2,3 %). De verwachte ontwikkeling van het saldo lasten en baten verdeeld over de verschillende kostengroepen is in onderstaand overzicht aangegeven.

De stijging van de lasten is voornamelijk het gevolg van een stijging van de kapitaallasten (circa € 1,7 miljoen). Besluiten uit het verleden over investeringsprojecten, zoals bijvoorbeeld de aanleg van de waterberging Peize en renovatie en aanpassing van gemalen komen in 2013 in de exploitatie. Daarnaast stijgen de kapitaallasten ten gevolge van onze bijdrage in het Hoogwaterbeschermingsprogramma en de gewijzigde afschrijvingstermijn hierop.

De personeelslasten stijgen in 2013 met ruim € 1,0 miljoen. Dit komt voor ongeveer de helft voor rekening van de CAO-afspraken en een stijging van de pensioenpremies. De andere helft is in afwijking van de eerstejaarschijf van de Perspectiefnota 2013-2016: er heeft een overheveling van € 525.000 plaatsgevonden van het goederen en dienstenbudget naar het budget voor personeel. Dit om een kwaliteitsimpuls van het personeel te bewerkstelligen. In de organisatie bestaat een mismatch tussen benodigd en aanwezig personeel. In de afgelopen jaren werd, om dit gat te dichten, personeel ingehuurd. In 2014 zal het personeelsbudget weer naar het normale niveau zijn teruggebracht. Er is daarentegen een besparing doorgevoerd op het (tijdelijk) inhuren van personeel (in totaal € 0,8 miljoen).

Het goederen en dienstenbudget daalt per saldo ten opzichte van 2012 met bijna € 1,3 miljoen. In alle programma's zijn besparingen doorgevoerd. De besparingen in goederen en diensten zijn echter niet zo groot als eerder voorzien vanwege autonome ontwikkelingen zoals de verhoging van de BTW.

Programma	T		Totaal							
in € 1.000	LASTEN						BATEN	SALDO KOSTEN		
	Kapitaal lasten	Personeels kosten	Goederen & Diensten	Toev. Voor zieningen	On voor zien	Totaal Lasten	Baten	Saldo kosten	index Jaarplan 2012=100	
Jaarplan 2013	18.868	20.969	30.078		50	69.964	12.833	57.132	102,3	
Jaarplan 2012	17.200	19.902	31.318		50	68.470	12.599	55.871	100,0	
Jaarrapp. 2011	16.557	19.496	32.333			68.387	14.048	54.339	97,3	
in € 1.000	INVESTERINGEN									
	Besteding	Subsidie	Saldo	Act. Uren	Act. rente	Totaal				
Jaarplan 2013	41.821	4.530	37.291	1.323	1.179	39.794				
Jaarplan 2012	37.782	3.491	34.291	1.182	1.765	37.238				

De ontwikkeling van het saldo lasten en baten uitgesplitst naar de programma's levert het volgende beeld.

Saldo lasten en baten per programma							in € 1.000
	PROGRAMMA						
	1 Waterveiligheid en rampenbestrijding	2 Voldoende en gezond water	3 Gezuiverd water	4 Water en maatschappij	5 Bedrijfsvoering	Totaal	
Jaarplan 2013	4.950	15.811	14.734	5.801	15.836	57.132	
Jaarplan 2012	4.527	14.706	15.390	5.650	15.598	55.871	
Jaarrapp 2011	2.591	17.210	16.012	4.883	13.643	54.339	

Het totale netto investeringsprogramma bedraagt € 37,3 miljoen. In dit bedrag is rekening gehouden met bijdragen van derden / subsidies. Kosten van eigen uren en bouwrente zijn hierin niet meegenomen. Conform de verslaggeving-voorschriften dienen deze kosten geactiveerd te worden. Zij zijn wel opgenomen in de begroting en bedragen circa € 2,5 miljoen.

Het netto investeringsbedrag is inclusief onze bijdrage van € 1,2 miljoen in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Tevens is in dit investeringenniveau voor 2013 circa € 13 miljoen geraamd voor het project nieuwbouw zuiveringsstraat Garmerwolde.

De subsidies zijn ten opzichte van het Jaarplan 2012 circa € 1,1 miljoen hoger. Dit wordt met name veroorzaakt door de forse cofinanciering van het Rijk in het project Livedijk XL.

5.2 Uitwerking programma's Jaarplan 2013

In de volgende paragrafen worden de programma's uitgewerkt in onderscheiden beleidsonderwerpen. Eerst worden de doelen per programma genoemd. Vervolgens wordt aangegeven wat in 2013 wordt gedaan om de doelen uiterlijk in 2015 te realiseren en welke middelen in 2013 daarvoor noodzakelijk zijn. In bijlage F is aangegeven hoe groot het investeringenniveau is per programma en de daarin onderscheiden beleidsonderdelen. Bij dit Jaarplan hoort een lijst van investeringsprojecten 2013. Het algemeen bestuur bepaalt welke investeringen wel en welke niet met kredietvoorstellen in het algemeen bestuur terug moeten komen.

5.2.1 Waterveiligheid en rampenbestrijding

Toelichting

In dit programma heeft “waterveiligheid” betrekking op de aanleg en het onderhoud en beheer van de primaire zeekering (Ommelanderzeedijk) en de boezemkaden (regionale waterkeringen). Daaronder worden alle werkzaamheden begrepen die te maken hebben met de veiligheidsketen, inclusief het toezicht op de dijken en kaden en de calamiteitenbestrijding.

In dit programma zit ook de thematiek van de relatie tussen het waterbeheer en de veiligheid voor de burgers (voorkomen van overstromingen). Door sterke dijken en waterkeringen wordt voldaan aan de ‘eerste laag’ van het veiligheidsbeleid.

Alle werkzaamheden ten aanzien van calamiteitenbestrijding vallen onder dit programma. Dit betekent dus niet enkel calamiteiten ten aanzien van hoog water, maar ook die van watertekorten en calamiteiten ten aanzien van de waterkwaliteit en het vaarwegbeheer.

In dit programma is ook de bestrijding van muskus- en beverratten opgenomen.

Doelen

De doelen van dit programma zijn verwoord in het waterbeheerplan en luiden als volgt:

- a. het waterschap is in 2015 een actieve speler in de veiligheidsketen. De eigen rol en houding in de stappen van de veiligheidsketen zijn duidelijk;
- b. het waterschap draagt zorg voor de waterkeringen zodanig dat deze voldoen aan de vigerende normen. De primaire waterkering (zeedijk) is bestand tegen waterstanden met een overschrijdingskans van 1:4000 jaar en de regionale waterkeringen bieden veiligheid tegen overstromingen met een kans van 1:100 jaar;
- c. het waterschap heeft innovatieve kennis en inzichten op het gebied van waterveiligheid en rampenbestrijding opgedaan en past deze toe.

Ontwikkelingen

In het Nationaal Waterplan uit 2009 beschrijft het Rijk zijn verwachtingen en plannen voor de komende jaren. Op het gebied van veiligheid tegen overstromen wordt de nadruk gelegd op meerlaagsveiligheid: preventie van overstromingen door veilige dijken als primaire peiler, maar daarnaast ook aandacht voor duurzame ruimtelijke planning en een goede rampenbeheersing om de gevolgen van overstromingen te beperken.

Het Rijk denkt, samen met onder meer waterkeringbeheerders na over nieuwe normering. Basisveiligheid, risico op grote groepen slachtoffers en economisch optimale veiligheidsniveaus worden in onderlinge samenhang gewogen. Het waterschap zal dit proces beïnvloeden door aandacht te vestigen op de specifieke uitdagingen in ons gebied: een grote rol in de energievoorziening van Nederland op het gebied van gas en elektriciteit, met daarbij een relatieve onbekendheid over waterstanden en de golven die vanaf de Noordzee onze dijken bedreigen.

In het regeerakkoord is aangegeven dat vergroting van de waterveiligheid een kerntaak blijft van de. Voortdurend onderhoud garandeert veilige dijken en waterkeringen. Daarnaast wordt in het regeerakkoord aangegeven dat de kustwering wordt versterkt. Verder zal het kabinet de voorstellen van de Deltacommissie uitwerken in het Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruime en Transport (MIRT).

In het kader van communicatie met burgers en bedrijven over waterveiligheid moet de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's worden geïmplementeerd. Kaarten waarop het gevaar van overstromingen inzichtelijk is gemaakt en de risico's van overstromingen zijn vastgelegd, moeten eind 2013 gereed zijn. Daarnaast moeten overstromingsrisicobeheerplannen worden opgesteld die in 2015 gereed moeten zijn.

Het waterschap is een actieve speler op het gebied van innovatieve waterkeringen. We denken mee over multifunctionele dijken, passen we innovatieve methoden en materialen toe en maken we gebruik van geavanceerde monitoringstechnieken, waarmee inzicht in het functioneren van de dijk wordt verkregen. In dat kader is het waterschap initiatiefnemer van de projecten LiveDijk Eemshaven en LiveDijk XL.

De muskusrattenbestrijdingsorganisatie is in de tweede helft van 2011 van de provincie Groningen overgaan naar de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest. De komende jaren zullen veldproeven worden uitgevoerd waarin op praktisch vlak kennis over de populatieontwikkeling wordt verzameld bij verschillende wijzen van bestrijden.

Opgaven

Om de doelen in 2015 te bereiken staan in 2013 de volgende opgaven geprogrammeerd. Deze opgaven zijn voor het programma Waterveiligheid en rampenbestrijding in vier beleidsthema's c.q. beleidsonderdelen onderscheiden.

Primaire waterkering

- Uit de derde landelijke toetsronde is naar voren gekomen dat 22 kilometer zeekeringen van Noorderzijlvest niet langer voldoet aan de wettelijke norm tegen overstroming. Deze worden in het nieuwe landelijke Hoog Water Beschermingsprogramma (HWBP) opgenomen en aangepakt conform de MIRT systematiek (Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruime en Transport). De voorbereidingen hiervoor zijn gestart in 2012. We werken goed samen met de andere waterschappen binnen dijkkring 6: wetterskip Fryslân en waterschap Hunze en Aa's.
- Totdat de verbeteringen van deze 22 kilometer zijn doorgevoerd, helpen de sensoren ons om de waterveiligheid binnendijs te controleren. In 2012 is gestart met het plaatsen van geavanceerde monitoringssensoren in de dijk (LiveDijk XL). Ook in 2013 worden sensoren geplaatst. De verwachting is dat met de informatie die de sensoren leveren toekomstige dijkverbeteringen doeltreffender kunnen worden uitgevoerd.
- Landelijk wordt onderzocht welke alternatieve uitvoering worden gegeven aan dijkverbetering. Een hiervan is de "groene dijk". Kenmerk hiervan is een flauw buitentalud, resulterend in een brede waterkering. Door het flauwe talud wordt de golfploophoogte beperkt en ondervindt de bekleding minder belasting van de golven. De dijk heeft om die reden minder hoogte nodig dan de conventionele dijk. Ook asfalt of steenbekleding is niet nodig. Deze dijk kan in ons gebied een natuurlijke overgang geven met het werelderfgoed Waddenzee. Deze "Waddendijk" vergt een groot ruimtebeslag en is daardoor in stedelijk gebied moeilijk toepasbaar. Daar waar ruimte is te vinden in het voorland zoals kweldergebieden, is deze uitvoering van verbetering wel mogelijk. In 2013 zal onderzoek worden verricht naar de haalbaarheid en inpasbaarheid van de Waddendijk binnen ons beheergebied.
- Noorderzijlvest participeert in de gebiedsontwikkelingsprojecten Lauwersoog, Eemsdelta en Marconi (Delfzijl). Hierbij zijn andere instanties de initiator en trekkende partij. De projecten raken de primaire keringen van Noorderzijlvest. Mogelijk kunnen de projecten Lauwersoog (ook wel genoemd Proloog) en Eemsdelta worden gecombineerd met dijkverbeteringen. De gemeente Delfzijl heeft sterk de wens om de primaire waterkering beter ruimtelijk inpasbaar te krijgen (Marconi). Dijkverbetering is hier voorlopig niet noodzakelijk, maar uit oogpunt goed partnerschap participeert Noorderzijlvest actief in dit project.

Regionale waterkering

- De provincies Groningen en Drenthe stellen in overleg met de waterschappen een norm vast voor de regionale keringen. Tevens wordt een toetsmethodiek gekozen (randvoorwaarden) en worden maatgevende omstandigheden vastgesteld. In 2014 zullen deze worden vastgesteld door Provinciale Staten.
- De noordelijke kade van het Eemskanaal is reeds in 2011 getoetst. De resultaten hiervan zijn de basis de genomen en te nemen maatregelen en voor de overdracht van de kade van de provincie naar het waterschap.

- De aanpak en verbetering van de Eemskanaalkaden, fase 2 start in 2013.
- De hoogwaterstudie (HOWA 3 / Droge Voeten 2050) wordt gezamenlijk met de provincies Groningen en Drenthe en het waterschap Hunze en Aa's uitgevoerd. Bij doorberekening van de hoogwaterstanden en de daarbij behorende maatgevende waterhoogtes zullen nieuwe toetsing- en stabiliteitseisen moeten worden geformuleerd. De uitkomsten hiervan worden bepaald door de studie "Bepaling Veiligheidsklassen Regionale Waterkeringen".

Calamiteitenbestrijding

- De implementatie van de diverse verbeterpunten naar aanleiding van de evaluatie hoog water januari 2012 zal in 2013 gecontinueerd worden.
- De calamiteitenorganisatie zal verder geoptimaliseerd worden om nog slagvaardiger te werk te kunnen gaan. Deels staan ook hier de aanbevelingen uit de evaluatie centraal.
- Een onderdeel van deze optimalisering vormt een goede samenwerking met buurwaterschap Hunze en Aa's. Beide waterschappen opereren samen in de sectie waterschappen binnen de veiligheidsregio Groningen. Aandachtspunten hierbij zijn uniforme calamiteitenplannen, gezamenlijk oefenen en gebruik maken van elkaars expertise. Naast deze punten zal een goede gezamenlijke werkwijze in de sectie waterschappen (multidisciplinair crisismanagement) worden ontwikkeld. Hierbij wordt gekeken naar de wijze van informatievoorziening, de wijze van presentatie van deze informatie en de bezetting en werkwijze in de sectie waterschappen. Het netcentrisch werken vormt hierbij een belangrijk onderdeel.
- Het opleiden en oefenen van de crisisorganisatie gaat onverminderd door. Alle primaire processen zijn hiervan onderdeel. Ervaringen en verbeterpunten uit voorgaande oefeningen worden hierbij meegenomen. De opleidingen en oefeningen vinden plaats zowel binnen de eigen organisatie als ook in multidisciplinair verband met andere partners in Crisismanagement Groningen en Drenthe.
- Het Flood early warning system (Fews), waarmee de waterstanden worden berekend op basis van neerslagvoorspellingen, wordt in 2013 verbeterd.

Muskusrattenbestrijding

- In verband met de taakoverdracht muskusrattenbestrijding van de provincie Groningen aan het waterschap, is eind 2011 de bestrijdingsorganisatie overgaan naar het waterschap. In het 'Vangplan 2013' staan de doelen geformuleerd van het samenwerkingsverband tussen zes noordelijke waterschappen. Het doel in 2013 is om te komen tot de meest optimale vangststrategie en een optimale inzet van de personele capaciteit in het gehele gebied van Noorderzijlvest. Tevens wordt in 2013 gewerkt aan een landelijke veldproef die door de Unie van Waterschappen wordt uitgevoerd. In deze veldproeven wordt kennis over de populatieontwikkeling verzameld bij verschillende wijzen van bestrijden. Deze veldproeven bestaan uit een aantal onderdelen: variatie in bestrijdingsintensiteit, seizoensbestrijding, objectbestrijding en populatieomvang en verplaatsingen.

Middelen

Basis voor de financiële uitwerking in de onderstaande tabel zijn de reguliere werkzaamheden en de voorgenomen investeringen van 2013. In bijlage F is aangegeven hoe groot het investeringenniveau is per beleidsonderdeel binnen dit programma.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Waterveiligheid en rampenbestrijding 2013

Programma 1 Waterveiligheid en rampenbestrijding										
in € 1.000	LASTEN						BATEN	SALDO KOSTEN		
	Kapitaal lasten	Personeels kosten	Goederen & Diensten	Toev. Voor zieningen	On voor zien	Totaal Lasten	Baten	Saldo kosten	index Jaarplan 2012=100	
Jaarplan 2013	1.115	2.946	1.081			5.142	192	4.950	109,3	
Jaarplan 2012	501	3.159	1.147			4.807	280	4.527	100,0	
Jaarrapp. 2011	488	1.636	1.504			3.629	1.038	2.591	57,2	
in € 1.000	INVESTERINGEN									
	Besteding	Subsidie	Saldo	Act. Uren	Act. rente	Totaal				
Jaarplan 2013	5.325	1.150	4.175	66	70	4.311				
Jaarplan 2012	3.855	1.150	2.705	207	16	2.928				

Verschillen 2012 en 2013

In vergelijking met 2012 stijgen de saldokosten met circa € 425.000. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- hogere kapitaallasten, hoofdzakelijk het gevolg van activering van de bijdrage HWBP, die met ingang van 2013 wordt afgeschreven in 5 jaar, en de activering van de uitgevoerde werkzaamheden aan de Eemskanaalkade;
- lagere personeelskosten van circa € 200.000, hoofdzakelijk als gevolg van minder inzet eigen manuren;
- lagere uitgaven goederen en diensten, vooral veroorzaakt door minder onderhoud door derden.

Daarnaast is de volgende verandering in het werkpakket doorgevoerd:

- Uitvoering beheerplan beplanting Eemskanaalkade is gefaseerd en wordt vanaf 2014 weer opgepakt.
- Minder onderhoud door derden aan de primaire kering (10% lagere kosten).
- Vermindering van innovatieve ontwikkelingen op het gebied van recreatie en toerisme op en rond zeedijk;

5.2.2 Voldoende en gezond water

Toelichting

Onder Voldoende en gezond water wordt begrepen de inrichting, het onderhoud en het beheer van het oppervlaktewater, inclusief het toezicht hierop vanuit de Waterwet (voorheen onder andere WVO) en het beheer van het freatisch grondwater. Maatregelen voor het voorkomen van wateroverlast, zoals het inrichten van waterbergingsgebieden en het realiseren van een bemaling bij Lauwersoog, vallen tevens onder dit programma.

De maatregelen voortvloeiend uit de Kaderrichtlijn Water (KRW), de aanpak van verdroogde gebieden en peilbesluiten zijn in dit programma opgenomen. Indien nodig worden deze zaken vastgelegd in waterakkoorden.

Doelen

De doelen van dit programma zijn:

- a. De robuustheid en de veerkracht van watersystemen zijn behouden en versterkt. De watersystemen zijn daarmee op orde en voldoen aan de werknormen voor wateroverlast van het Nationaal Bestuursakkoord Water;
- b. In alle wateren is het goede ecologische potentieel (GEP) en de daarbij behorende waterkwaliteit bereikt, conform de doelstelling uit de Beslisnota KRW van Rijn-Noord en Nedereems. Dit doel vertaalt het waterschap in drie subdoelstellingen:
  - o Schoon en onbelast water;
  - o Robuuste ecosystemen met zo weinig mogelijk barrières;
  - o Praktisch toepasbare ecosysteemkennis.
- c. De watersystemen worden goed beheerd;
- d. Er is een beter begrip van de effecten van klimaatverandering.

Ontwikkelingen

In 2009 is de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) verankerd in de plannen van de verschillende overheden. Dit beleid is opgenomen in het Nationaal Waterplan en de provinciale plannen. De uitwerking van dit beleid komt vervolgens terug in de stroomgebiedbeheersplannen en de waterbeheerplannen van de waterschappen. De waterbeheerplannen zijn eind 2009 vastgesteld. De uitwerking van de maatregelen in ons waterbeheerplan bepaalt de komende jaren voor een belangrijk deel het werk en de investeringen van ons waterschap.

In 2012 is het KRW-maatregelenpakket van ons waterschap aangepast. In 2010 is op voorstel van de Provincie Drenthe het project Eener- en Langelosche Stukken reeds naar voren gehaald en uitgeruild met projecten die voor 2015 waren gepland, maar derhalve nu na 2015 zullen worden uitgevoerd. Daarnaast zijn vanwege het herijkingsproces van de provincies de maatregelen die in samenhang met EHS zouden worden uitgevoerd gefaseerd naar de periode 2015 – 2021. Eveneens heeft er een verbeteringsslag van het maatregelenpakket plaatsgevonden. Het geüpdate KRW-maatregelenpakket is eind 2012 ter inzage gelegd en wordt aanvang 2013 bestuurlijk vastgesteld. Dit geüpdate pakket is de basis voor uitvoering van de maatregelen tot en met het jaar 2015, met als doel het goede ecologische potentieel (GEP) te behalen in onze watersystemen.

In 2013 start het KRW-proces om te komen tot de tweede generatie stroomgebied-beheerplannen. Hiertoe geeft het landelijke 'Werkprogramma Stroomgebiedbeheerplannen 2015' van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu het kader aan. Het beschrijft de producten, planning en de organisatie van het proces tot en met 2015.

Een uitstel van KRW-maatregelen is op bepaalde voorwaarden – zoals genoemd in de kaderrichtlijn – mogelijk. Zo mag in elk geval geen sprake zijn van afstel van de uitvoering van maatregelen om de doelen te halen; uitstel naar de tweede of eventueel derde planperiode (2016 – 2021 en 2022 – 2027) is wel mogelijk. Een tweede voorwaarde is dat de reden van uitstel puur geënt is op maatschappelijk-economische redenen (bezuinigingen ten gevolge van crisis). Bij nagenoeg alle waterschappen in Nederland speelt de vraag en discussie over de

fasering van KRW-maatregelen, mede gelet op de bezuinigingen op Rijksniveau en reductie van de lastenstijging bij de waterschappen.

De nieuwe Hoogwater studie HOWA III / Droge Voeten 2050 (reeds genoemd in programma 1 vanwege de veiligheidsaspecten van deze studie) brengt binnen dit programma de maatregelen in kaart die tot 2050 noodzakelijk zijn bij het doorzetten van de klimaatscenario's. Hierbij wordt tevens een doorkijk gegeven naar het jaar 2100. De onderzoeksfase van deze studie is, conform de systematiek van de programma's, opgenomen in het programma Water en maatschappij. De uitkomst van deze studie leiden mogelijk tot aanpassingen van ons watersysteem, om zo aan onze doelstelling van robuuste en veerkrachtige watersystemen te blijven voldoen.

Opgaven

Om de doelen in 2015 te bereiken staan in 2013 de volgende opgaven geprogrammeerd. Deze opgaven zijn voor het programma Voldoende en gezond water in een aantal beleidsthema's c.q. beleidsonderdelen onderscheiden.

Kaderrichtlijn Water

- In 2013 wordt de aanleg van natuurvriendelijke oevers binnen de RAK Appingedam afgerond. Daarnaast zijn in 2012 voorbereidingen getroffen voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers, die in de jaren 2013 tot en met 2015 worden uitgevoerd. Het gaat hierbij onder andere om de aanleg van natuurvriendelijke oevers in de gebieden Damsterdiep, langs diverse maren en in de Noordelijke Kustpolders;
- In 2012 is gestart met de realisatie van de vispassages aan de zeegemalen. De uitvoering hiervan loopt door tot in het jaar 2013. Ze worden voor een groot deel gefinancierd vanuit het Waddenfonds;
- Naast de vispassages bij zeegemalen is in 2012 ook gestart met de realisatie van een aantal relatief kleine vispassages in het achterland. Dit werk loopt door tot in 2015.
- De inrichting van de Eener- en Langelosche Stukken vindt volgens planning plaats in de jaren 2013 – 2014.

Waterbeheer 21e eeuw (WB21)

- In 2012 zijn de werkzaamheden aan de waterberging rond het Leekstermeer/Peize voor het grootste deel afgerond. De oplevering is in het eerste half jaar van 2013. Daarnaast wordt in 2013 aan verschillende uitvoeringsprojecten binnen de herinrichting Roden/Norg bijgedragen
- Voorbereidingen van de inrichting in het gebied Marumerlage zijn in 2012 afgerond. De uitvoering start in 2013.

Bodemdaling

- In 2013 start van de bouw van de bodemdalingsgemalen Selwerd en Usquert voorzien. De werkzaamheden lopen door tot in 2014.

Waterbeheersing

- De waterhuishoudkundige werkzaamheden naar aanleiding van het peilbesluit Koningslaagte worden in 2013 afgerond;
- Het opstellen van peilbesluiten voor gebieden waar maatregelen voor het waterbeheer zijn of worden uitgevoerd. (o.a. Grootegastermolenpolder en Usquert)

Kunstwerken

- In 2011 is gestart met het optimaliseren van de kwantiteitsgemalen. In 2013 wordt de renovatie van in totaal 17 kwantiteitsgemalen afgerond;
- In 2013 wordt gestart met de renovatie van zeegemaal Noordpolderzijl.
- De vervanging van de telemetrie van de kwantiteitsgemalen is volop in uitvoering. Dit project is uitgesmeerd over een aantal jaren. Afronding is voorzien in 2013.

Lauwersoog

- Over de bouw van een gemaal te Lauwersoog is in 2012 nog geen keuze gemaakt. Er is in 2012 samen met wetterskip Fryslân, Provincies en Rijk een Businessplan uitgewerkt. In 2013 worden hier keuzes over gemaakt.
- Op basis van een onderzoeksrapport sluizen Lauwersoog is een langjarig onderhoudsprogramma opgesteld. In 2012 zijn onderdelen hieruit uitgevoerd. In 2013 staan kleinere onderhoudswerkzaamheden op de rol. Verder staat 2013 in het teken van de voorbereiding van uit te voeren onderhoud in 2014 en 2015.

Baggeren

- In 2013 zullen met name baggerwerkzaamheden worden uitgevoerd in vijvers in stedelijke gebieden. Het jaarlijks opgenomen bedrag voor baggeren is in 2013 substantieel verlaagd, waardoor het baggeren van kanalen wordt verschoven tot na 2013;
- Na het afronden van de sanering van de waterbodems bij Winneweer en Wirdum wordt in 2013 gestart met het baggeren van het Damsterdiep. Dit maakt onderdeel uit van het integrale project Dijkpark Garmerwolde;
- In 2013 worden de werkzaamheden afgerond die te maken hebben met het ontmantelen van het baggerdepot Valcum.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Voldoende en gezond water 2013

Programma 2 Voldoende en gezond water									
in € 1.000	LASTEN						BATEN	SALDO KOSTEN	
	Kapitaal lasten	Personeels kosten	Goederen & Diensten	Toev. Voor zieningen	On voor zien	Totaal Lasten	Baten	Saldo kosten	index Jaarplan 2012=100
Jaarplan 2013	5.770	5.090	6.557			17.416	1.605	15.811	107,5
Jaarplan 2012	5.231	4.650	6.962			16.843	2.138	14.706	100,0
Jaarrapp. 2011	4.785	6.794	8.714			20.293	3.083	17.210	117,0
in € 1.000	INVESTERINGEN								
	Besteding	Subsidie	Saldo	Act. Uren	Act. rente	Totaal			
Jaarplan 2013	15.164	3.280	11.884	543	298	12.724			
Jaarplan 2012	13.380	1.906	11.474	498	990	12.962			

Verschillen 2012 en 2013

In vergelijking met 2012 stijgen de saldokosten met circa € 1,1 miljoen. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- hogere kapitaallasten van € 0,5 miljoen, hoofdzakelijk als gevolg van afronding van projecten;
- hogere kosten personeel van € 0,45 miljoen als gevolg van CAO afspraken en meer inzet eigen manuren voor onderhoud waterlopen;
- lagere uitgaven voor goederen en diensten van € 0,4 miljoen, hoofdzakelijk veroorzaakt door minder baggerwerkzaamheden kanalen en onderhoud door derden;
- lagere baten van € 0,5 miljoen, vooral als gevolg van lagere activering van eigen manuren en rente.

Daarnaast is de volgende verandering in het werkpakket doorgevoerd:

- Het opstellen van peilbesluiten wordt gefaseerd. Alleen daar waar waterbeheersingprojecten worden uitgevoerd, worden peilbesluiten opgesteld;
- Ruim vijftig kilometer aan natuurvriendelijke oevers binnen de EHS wordt in de periode na 2015 gerealiseerd (in perspectiefnota benoemd);
- De vervangingsinvesteringen van de tractie worden met één jaar uitgesteld;
- Op het gebied van vergunningverlening en handhaving wordt de 100% schouw afgeschaft;
- Minder onderhoud door derden voor het onderhouden van de watergangen. Het onderhoud wordt op basis van het onderhoudsplan door eigen personeel opgepakt. Samenwerking met andere lokale overheden leidt tot efficiencywinst;
- In 2013 worden geen kanalen gebaggerd. Vanaf 2014 is voor het baggeren van een aantal kanalen weer budget opgenomen.

5.2.3 Gezuiverd water

Toelichting

Onder het programma Gezuiverd water wordt verstaan het ontvangen, transporteren en zuiveren van communaal ingezameld afvalwater en het verwerken en afvoeren van bij het zuiveringsslib vrijkomende "producten". Er wordt actief samengewerkt met andere actoren (waaronder gemeenten en waterbedrijven) in de waterketen.

Doelen

De doelen, zoals opgenomen in het WBP 2010-2015, van dit programma zijn:

- a. rioolwater wordt duurzaam behandeld;
- b. de samenwerking in de waterketen is versterkt en de waterketen is geoptimaliseerd;
- c. er is nieuwe kennis ontwikkeld om met minimaal dezelfde gevraagde eisen milieueffectiever en kostenefficiënter te zuiveren.

Ontwikkelingen

De ondertekening van het Bestuursakkoord Waterketen (BWK-2007) is een belangrijke ontwikkeling geweest. In dit akkoord onderkennen de partijen de kracht van het samenwerken in de waterketen, in de overtuiging dat dit leidt tot meer doelmatigheid en transparantie. In 2010 hebben de Unie en de VNG vastgesteld dat de samenwerking vooral tussen waterschappen en gemeenten moet worden geïntensiveerd. Dit heeft geleid tot een groot aantal afspraken die zijn opgenomen in het Bestuursakkoord Water, dat door het vorige kabinet in april 2010 is vastgesteld. Dit akkoord is mede door de Unie ondertekend. Kern van de afspraken is dat de waterketen duurzamer en kosteneffectiever zou moeten worden beheerd. Dat kan leiden tot besparingen per sector en extra besparingen als de keten integraal wordt benaderd. Op dit moment worden de landelijke afspraken vertaald naar het gebied, dat bepaald wordt door de beheergebieden van de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest. Naast de waterschappen participeren alle inliggende gemeenten en waterbedrijven in het samenwerkingsverband. Dit samenwerkingsverband kent een Stuurgroep (bestuurders), een strategiegroep (directeuren) en een regiegroep (medewerkers). In 2011 is een Regionaal Waterketenakkoord gesloten. De uitwerking hiervan doorloopt het traject van eerst samen onderzoeken en dan samen doen. We zitten nu in de fase van "DOEN".

Noorderzijlvest realiseert zich al langer dat er winst in kwaliteit en geld is te halen door het transport en zuivering van afvalwater in de waterketen als geheel op te pakken en de relaties met andere waterbeheerthema's daarin mee te nemen. Sinds 2009 participeert ons waterschap, samen met waterschap Hunze en Aa's en Waterbedrijf Groningen, in RioNoord. RioNoord beoogt bovenstaande te bereiken in samenwerking met de waterketenpartners in de provincie Groningen. Zeer veel pogingen om gemeenten te verbinden aan RioNoord heeft tot nog toe alleen geleid tot het uitvoeren van rioleringsstaken van de DAL-gemeenten. Noorderzijlvest heeft het onderhoud van de IBA's in RioNoord ondergebracht. RioNoord kan op deze voet niet voort, het geld is op. De aandeelhouders van RioNoord proberen nu om de BV onder te brengen in het bovengenoemde samenwerkingsverband. Als er voor juni 2013 – het moment dat het contract met de DAL-gemeenten afloopt – niet door een aantal gemeenten werk is ingebracht, zal RioNoord worden opgeheven.

Het energieverbruik van waterschappen komt grotendeels voor rekening van het transport en het zuiveren van rioolwater. Er zijn twee akkoorden, die verplichtingen geven aan het waterschap:

* De Unie van Waterschappen heeft samen met de Rijksoverheid een Meerjarenafspraken met de overheid gemaakt (MJA3-convenant) om minimaal 2% energie efficiency verbetering per jaar te realiseren. De uitvoering van deze afspraak voor Noorderzijlvest is in dit programma opgenomen.

* In 2010 is het Klimaatakkoord getekend tussen Rijk en de Unie van Waterschappen. Dit akkoord stelt doelen voor de middellange termijn waarvoor een inspanningsverplichting geldt.

De doelen omvatten onder andere een betere energie-efficiëntie, het opwekken van duurzame energie, duurzaam inkopen en een vermindering van het chemicaliëngebruik. In dit programma zijn financiën voor het uitvoeren van de maatregelen uit het beleidsprogramma, dat op basis van deze akkoorden door het waterschap zal worden vastgesteld, opgenomen. Het maken van het beleidsprogramma zelf en kennisontwikkeling zijn onderdeel van programma 4.

Het waterschap koopt sinds 2009 al zijn elektriciteit duurzaam en zorgt daarmee voor vergroening van zijn elektriciteitsbehoefte. Voor het programma Gezuiverd Water is dit ongeveer 18 Gigawattuur. Op dit moment wordt circa 7,5 Gigawattuur duurzame elektriciteit geproduceerd door de warmtekrachtinstallatie. Dit is ruim 40% van de totale elektriciteitsbehoefte van het zuiveringsbeheer. Door optimalisatie verwachten we meer te kunnen opwekken om op termijn energieneutraal te zijn. Momenteel wordt hiervoor een maatregelenprogramma opgesteld.

Binnen de VvZB (vereniging van zuiveringsbeheer) en Unie van waterschappen wordt gewerkt aan het ontwikkelen van risico- en kwaliteitsmanagement en bedrijfsvergelijking. Dit programma loopt al enkele jaren. Assetmanagement zal worden ingevoerd om optimalisatie van de bedrijfsvoering te krijgen. Het afgelopen jaar hebben we als organisatie hier stappen in gezet. Onderhoud op basis van risicoanalyse, onderhoudsmanagement, automatisering van de bedrijfsvoering en het ontwikkelen van kritische prestatie indicatoren maken hier onderdeel van uit en worden momenteel op rwzi Garmerwolde ontwikkeld.

Techniek speelt in de zuivering een belangrijke rol. Nieuwe technieken zijn volop in ontwikkeling, met duurzaamheid en energie-efficiëntie als belangrijkste drijfveren. Ook aan de bronkant zijn ontwikkelingen gaande, met bijvoorbeeld nieuwe sanitatietechnieken, zoals de gescheiden inzameling van urine.

Opgaven

Om de doelen in 2015 te bereiken staan in 2013 de volgende opgaven geprogrammeerd. Deze opgaven zijn voor het programma Gezuiverd water in drie beleidsthema's c.q. beleidsonderdelen onderscheiden.

Rioolwaterzuiveringsinstallaties

In het beleidsonderdeel Rioolwaterzuiveringsinstallaties worden twee subonderdelen onderscheiden.

Garmerwolde

- Onze grootste zuivering, de RWZI Garmerwolde wordt nu uitgebreid om te voldoen aan WVO-normen. Medio 2013 komt het nieuwe deel in gebruik. De werking van de bestaande zuiveringsstraten wordt verder geoptimaliseerd. Daarnaast worden in 2013 maatregelen tegen geur en geluid genomen om aan de wettelijke bepalingen ten aanzien van geur en geluid te voldoen.
- Het in 2012 ingezette traject van optimalisatie en automatisering van het zuiveringsproces wordt in 2013 voortgezet, met als doel het zuiveringsrendement te hogen. Het besturingssysteem van de zuivering en de besturing zelf worden geschikt gemaakt voor integratie met de nieuwbouw. Hierdoor zal de besturing en het procesmatig functioneren van de huidige zuivering nog verder verbeterd worden;
- Als onderdeel van de integratie van het onderhoudsbeheersysteem (McMain) in de bedrijfsvoering van waterschap Noorderzijlvest is een onderhoudsconcept ontwikkeld. Dit concept is als eerst in 2012 toegepast op Garmerwolde. In 2013 volgen de overige zuiveringen.

Overige rioolwaterzuiveringsinstallaties

- Het uitvoeringsprogramma van de overige rioolwaterzuiveringsinstallaties wordt in 2013 voortgezet. Zo wordt in 2013 gestart met de bouw van extra zuiveringscapaciteit van de rwzi Uithuizermeeden. Deze extra capaciteit zal worden benut om het afvalwater, dat nu nog op de locatie Uithuizen wordt verwerkt, te kunnen verwerken. Nadat een persleiding naar de rwzi Uithuizermeeden is gelegd kan de rwzi Uithuizen worden ontmanteld. Daarnaast beginnen de voorbereidingen voor de werkzaamheden aan de rwzi Marum;
- In 2012 zijn de in 2010 gestarte onderzoeken naar alternatieve zuiveringsmethoden (nageschakelde techniek), zoals het zuiveren met kroos en watervlooiën, nagenoeg afgerond. In 2013 zal worden bepaald hoe deze projecten een vervolg krijgen.

Rioolgemalen en leidingen

- Ten behoeve van het samenvoegen van de rwzi's Uithuizen en Uithuizermeeden is in 2012 gestart met de uitvoering van de realisatie van de bouw van een rioolgemaal. De noodzakelijke rioolpersleiding om het rioolwater naar de zuivering van Uithuizermeeden te transporteren wordt in 2013 aanbesteed en uitgevoerd;
- Het leidingenbeheer wordt ingericht conform de uitkomsten van een onderzoek dat de Unie van Waterschappen heeft gedaan. Sinds 1 juli 2008 is de Wet Informatie-Uitwisseling Ondergrondse Netten (WION) in werking getreden. De wet beoogt gevaar of economische schade door beschadiging van ondergrondse kabels of leidingen (water-, elektriciteit- en gasleidingen, telefoonlijnen en olie- en gasleidingen) te voorkomen. Waterschap Noorderzijlvest heeft de afgelopen jaren veel tijd besteed om de WION-wetgeving binnen de organisatie te implementeren. Afronding hiervan vindt plaats in 2013;
- In 2013 wordt de vervanging van telemetrie van rioolgemalen volgens planning afgerond.

Duurzaamheid en energie

- De energiebesparende maatregelen, die thans in een programma worden gezet, worden vanaf 2013 uitgevoerd. Businesscases zullen uitwijzen of de maatregelen uitgevoerd worden als de zogenaamde terugverdientijd dat aangeeft.
- Het energiebeleidsplan is in 2012 vastgesteld en zal in 2013 tot uitvoering worden gebracht.

Middelen

Basis voor de financiële uitwerking in de onderstaande tabel zijn de reguliere werkzaamheden én de voorgenomen investeringen van 2013. In bijlage F is aangegeven hoe groot het investeringenniveau is per beleidsonderdeel binnen dit programma.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Gezuiverd water 2013

Programma 3 Gezuiverd water										
in € 1.000	LASTEN						BATEN	SALDO KOSTEN		
	Kapitaal lasten	Personeels kosten	Goederen & Diensten	Toev. Voor zieningen	On voor zien	Totaal Lasten	Baten	Saldo kosten	index Jaarplan 2012=100	
Jaarplan 2013	9.276	3.218	13.572			26.066	11.332	14.734	95,7	
Jaarplan 2012	8.880	3.470	14.173			26.523	11.133	15.390	100,0	
Jaarrapp. 2011	8.683	3.076	14.144			25.903	9.891	16.012	104,0	
in € 1.000	INVESTERINGEN									
	Besteding	Subsidie	Saldo	Act. Uren	Act. rente	Totaal				
Jaarplan 2013	19.258		19.258	715	801	20.774				
Jaarplan 2012	18.037	135	17.902	477	649	19.028				

Verschillen 2012 en 2013

In vergelijking met 2012 dalen de saldokosten met circa € 660.000. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere kapitaallasten van € 0,4 miljoen, als gevolg van afronding projecten;
- de lagere kosten eigen personeel (0,2 miljoen) veroorzaakt door gewijzigde urenbesteding;
- de lagere uitgaven voor goederen en diensten ad. € 0,6 miljoen, hoofdzakelijk veroorzaakt door lagere kosten slibverwerking en onderhoud door derden;
- hogere bate van € 0,2 miljoen grotendeels als gevolg van hogere activering eigen manuren.

Daarnaast is de volgende verandering in het werkpakket doorgevoerd:

- Het beheer- en onderhoudsbudget voor de zuiveringstechnische werken is voor de jaren 2013 en 2014 circa € 400.000 lager dan in 2012;
- De bouw c.q. aanpassingen aan de zuiveringen van Uithuizermeeden en Marum wordt gefaseerd uitgevoerd in de periode tot en met 2016. De bouw van de rwzi Uithuizermeeden is voorzien voor de jaren 2013 – 2014. De bouw / aanpassing van de rwzi Marum volgt in 2015 - 2016. De bouw van de rwzi Winsum vindt na 2016 plaats.

5.2.4 Water en maatschappij

Toelichting

Het programma Water en maatschappij richt zich op de externe omgeving van het waterschap. Werk in de sfeer van de ruimtelijke ordening en economie zijn hierin opgenomen. Beleids- en kennisontwikkeling op alle relevante werkgebieden van het waterschap, dat in samenspraak met het Rijk, provincies en andere waterschappen plaatsvindt, is ook in dit programma opgenomen.

De werkzaamheden van het bestuur en van externe communicatie worden gezien als maatschappelijke activiteiten. Tevens wordt hieronder begrepen de werkzaamheden die worden verricht in het kader van het vaarwegbeheer (inclusief bruggen). Ten slotte valt onder dit programma het onderhoud en beheer van het cultuurhistorisch erfgoed (voormalige sluizen en woningen), het beheer van onroerende zaken en de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid en internationaal beleid.

Doelen

De doelen van dit programma zijn:

Voor Water en ruimtelijke ordening

- a. Het waterschap ontwikkelt en ontsluit informatie en kennis voor gebiedsprocessen.
- b. Het waterschap participeert in gebiedsprocessen en brengt kennis en informatie in.

Voor Water en economie

- c. Het waterschap zoekt met zijn partners duurzame antwoorden op aan water gerelateerde maatschappelijke vraagstukken.
- d. Het waterschap ontwikkelt beleid voor water en recreatie en voert daaruit voortvloeiende maatregelen uit.
- e. Het waterschap ontwikkelt beleid voor water en energie en voert daaruit voortvloeiende maatregelen uit.

Voor Leven met water

- f. Het waterschap reageert adequaat op calamiteiten en levert de direct benodigde informatie aan de operationele diensten.
- g. Het waterschap informeert de omgeving op transparante wijze.
- h. Het waterschap is toegankelijk voor de samenleving met onder andere de e-overheid.

Ontwikkelingen

Eind 2009 is het Waterbeheerplan van Noorderzijlvest door het bestuur vastgesteld. In dit Waterbeheerplan is voor de jaren 2010 tot en met 2015 het beleid ten aanzien van het programma Water en maatschappij in een drietal onderdelen beschreven (water en ruimtelijke ordening, water en economie en leven met water). Het waterschap denkt in lijn van het Waterbeheerplan na over zowel zijn rol in de waterrecreatie als over het gebruik en het opwekken van energie (zie hiervoor ook programma Gezuiverd water). Waterbewustzijn en communicatie zal de komende jaren alleen maar in belang toenemen.

Eind 2014 moet een nieuw Waterbeheerplan klaar zijn voor de inspraak.

Het regeerakkoord VVD-PvdA (29 oktober 2012) vermeldt dat de verkiezingen van de waterschapsbesturen op dezelfde dag zullen gaan plaatsvinden als de verkiezingen voor provinciale staten (maart 2015). Daarnaast ligt er een eerder voorstel dat leidt tot een vermindering van het aantal volksvertegenwoordigers in onder andere waterschapsbesturen.

In 2010 is het Klimaatakkoord getekend tussen Rijk en de Unie van Waterschappen. Dit akkoord stelt doelen voor de middellange termijn waarvoor een inspanningsverplichting geldt. De doelen omvatten onder andere een betere energie-efficiëntie, het opwekken van duurzame energie en duurzaam inkopen. Het waterschap ontwikkelt op basis hiervan beleid.

Opgaven

Om de doelen in 2015 te bereiken staan in 2013 de volgende opgaven geprogrammeerd. Deze opgaven zijn voor het programma Water en maatschappij in zes beleidsthema's c.q. beleidsonderdelen onderscheiden.

Bestuur

- In 2013 vindt een efficiëncyscan in de organisatie plaats;
- In 2012 is de bestuurlijke stukkenstroom onder de loep genomen, met als doel de stukkenstroom efficiënter in te richten (doorlooptijd verminderen, kwaliteit verbeteren). In 2013 vindt een evaluatie plaats;
- Evenals in 2012 wordt in 2013 de bestuursagenda actief ingezet en beheerd als sturingsmiddel voor de ambtelijke organisatie en het bestuur;
- In 2011 is de beleidsnotitie Good Governance opgesteld waarin de eigentijdse besturingsfilosofie van Noorderzijlvest is opgenomen. In 2013 wordt aan de bewustwording en de betekenis van governance en integriteit blijvend aandacht besteed en zal de beleidsnotitie in samenspraak met het Algemeen Bestuur worden herzien. Dit onderwerp wordt geagendeerd voor onder meer het fractievoorzittersoverleg;
- Op basis van het meerjarig onderzoeksplan doelmatigheid en doeltreffendheid wordt door het dagelijks bestuur de doelmatigheid- en doeltreffendheidsonderzoeken voor 2013 bepaald en uitgevoerd. Aandachtspunten voor de Auditcommissie in 2013 worden door het algemeen bestuur bepaald;
- De Eerste Kamer heeft ingestemd met een wetsvoorstel tot uitstel van de verkiezingen voor de waterschapsbesturen naar 2014. Het regeerakkoord van VVD-PvdA spreekt nu over verkiezingen gelijktijdig met provinciale staten (maart 2015). In het jaarplan is geen investeringsbedrag opgenomen voor de verkiezingen. In 2013 zullen de voorbereidingen voor de verkiezingen worden opgestart;
- Met de Unie van Waterschappen is afgesproken dat de jaarlijkse landelijke bestuurdersdag van de Unie van Waterschappen in 2013 wordt georganiseerd door Noorderzijlvest (in samenwerking met Hunze en Aa's);
- De afspraken uit het Bestuursakkoord Water worden op de relevante terreinen geïmplementeerd in de organisatie en in de samenwerking met verschillende partners. Deze uitwerkingsopgaven zijn voor de waterschapsprocessen opgenomen in de procesjaarplannen. Voor zover deze uitwerkingen – die merendeels in de landelijke overlegcircuits plaatsvinden – daartoe aanleiding geven, worden de bestuurlijke implicaties voor Noorderzijlvest bij het opstellen van de perspectiefnota 2014 – 2017 meegenomen.

Beleid en onderzoek

- In 2013 wordt gestart met het opstellen van het nieuwe waterbeheerplan voor Noorderzijlvest voor de periode 2016 – 2021. Eind 2014 zal het ontwerp waterbeheerplan door het algemeen bestuur moeten worden vastgesteld. Na het doorlopen van procedures zal het definitieve plan voor het einde van het jaar 2015 vastgesteld worden;
- Het Klimaatakkoord is in 2012 uitgewerkt in een bestuursnotitie waarin de ambitie van het waterschap is beschreven ten aanzien van de in het akkoord genoemde doelstellingen. In 2013 zal worden binnen de hoofdprocessen hieraan uitwerking gegeven;
- In 2013 wordt een vervolg gegeven aan het uitvoeren van watersysteemanalyses. In de hieruit voortvloeiende rapportages wordt bekeken in hoeverre de uitvoering van KRW-maatregelen daadwerkelijk leidt tot het beoogde (ecologisch) effect op onze watersystemen en wat de meest kostenefficiënte maatregelen in de tijd zijn om de gewenste waterkwaliteitsdoelen te behalen;
- In 2013 zet het waterschap de in 2010 opgestarte kennisontwikkeling door. Te denken valt hierbij aan kennisontwikkeling op het gebied van energie- en/of grondstoffenterugwinning, effectiviteit van KRW-maatregelen, verduurzaming van de bedrijfsprocessen, onderzoek naar de effecten van het plaatsen van helofytenfilters of andere systemen in vijvers in stedelijke gebieden, onderzoek naar de effecten van toenemende droogte (inclusief verdringingsreeks) en onderzoek naar verruiming van de kennis van grondwater;

- Samen met onder andere de provincie Groningen wordt een hoogwater studie (Droge Voeten) uitgevoerd met een horizon tot 2050 om maatregelen die noodzakelijk zijn bij het doorzetten van de klimaatscenario's. Hierbij wordt tevens een doorkijk gegeven naar het jaar 2100. In 2013 komt hierover een tussenrapportage;
- In 2011 is door het algemeen bestuur het waterschapsbeleid op het gebied van internationale (ontwikkelings)samenwerking vastgesteld. In 2012 is samen met andere waterschappen en regionale overheden gekeken naar internationale samenwerking, die past binnen dit beleid. Dit wordt in 2013 gecontinueerd.

(Vaar-)Recreatie

- In 2011 is in beeld gebracht welke bruggen aan wegbeheerders kunnen worden overgedragen. De kosten voor het onderhoud van deze bruggen worden hierbij nadrukkelijk meegenomen. In 2013 liggen de bruggen Kommerzijl, Pamazijl, Kalkbranderstil en Juistertil in de planning om opgeknapt en overgedragen te worden.

Cultuurhistorie

- In 2012 is de oude sluis te Wetsinge gerestaureerd. Oplevering hiervan is gepland in het begin van 2013.

Waterketen en stedelijke wateropgave

- In 2012 zijn gesprekken met gemeenten opgestart om in gezamenlijkheid te zoeken naar efficiencyverbeteringen in de waterketen. Hierbij zijn de afspraken met een aantal gemeenten geformaliseerd door middel van het sluiten van afvalwaterakkoorden. In 2013 wordt hier een vervolg aangegeven;
- In 2010 is in het kader van het formuleren van de stedelijke wateropgaven gestart met het in kaart brengen van concrete maatregelen met de gemeente Groningen. Inmiddels zijn met meerdere gemeenten gesprekken gevoerd. Dit is een continue proces – ook in 2013 – om de gemeenten te ondersteunen met het in beeld krijgen van de maatregelen ten behoeve van de stedelijk wateropgave.

Waterbewustzijn

- Het waterschap is zich bewust van het belang van educatie onder met name de jongerendoelgroep. Niet alleen omdat jongeren de toekomstige ingelanden zijn van het waterschap, maar ook om op termijn het dreigende tekort aan vakmensen het hoofd te bieden. Begin 2013 zal het educatiebeleid worden aangeboden aan het Dagelijks Bestuur.
- Er zal in 2013 één publieksevenement worden gehouden. Daarbij wordt gedacht aan de Wereldwaterdag.
- In 2013 wordt de website van Noorderzijlvest vernieuwd en geactualiseerd. Uitgangspunt hierbij is dat de nieuwe website interactief van opzet is.
- In 2013 zullen naar aanleiding van een klanttevredenheidsonderzoek de aan de afzonderlijke water(deel)loketten verbonden werkprocessen worden getoetst en zo mogelijk bijgesteld. Dit is een uitvloeisel van het in 2012 ingezette verbetertraject rond de dienstverlening aan ingelanden in het kader van het 'Bewijs van Goede Dienst'.
- In het kader van de internationale samenwerking zal nadere invulling worden gegeven aan projecten in een tweetal ontwikkelingslanden. Het betreft een project in Nicaragua/Honduras en één in Kenia. De realisatie is afhankelijk van het verkrijgen van de aangevraagde (Europese) subsidie.
- Het waterschap zal in zijn externe communicatie steeds meer gebruik maken van online media.
- Het voornemen is om in 2013 een open dag te laten organiseren door studenten op basis van een prijsvraag. Doel is om bekendheid te vergroten van het waterschap bij zowel studenten als ingelanden.

Middelen

Basis voor de financiële uitwerking in de onderstaande tabel zijn de reguliere werkzaamheden en de voorgenomen investeringen van 2013. In bijlage F is aangegeven hoe groot het investeringenniveau is per beleidsonderdeel binnen dit programma.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Water en maatschappij 2013

Programma 4 Water en maatschappij									
in € 1.000	LASTEN						BATEN	SALDO KOSTEN	
	Kapitaal lasten	Personeels kosten	Goederen & Diensten	Toev. Voor zieningen	On voor zien	Totaal Lasten	Baten	Saldo kosten	index Jaarplan 2012=100
Jaarplan 2013	1.575	2.874	1.884			6.333	533	5.801	102,7
Jaarplan 2012	1.253	2.881	1.725			5.859	210	5.650	100,0
Jaarrapp. 2011	1.120	2.450	1.528			5.098	215	4.883	86,4
in € 1.000	INVESTERINGEN								
	Besteding	Subsidie	Saldo	Act. Uren	Act. rente	Totaal			
Jaarplan 2013	930	100	830		10	840			
Jaarplan 2012	1.860	300	1.560		110	1.670			

Verschillen 2012 en 2013

In vergelijking met 2012 stijgen de saldokosten met circa € 150.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- hogere kapitaallasten ten gevolge van afronding projecten, met name kunstwerken vaarwegenbeheer;
- hogere uitgaven voor goederen en diensten voornamelijk veroorzaakt door een hogere kosten contributies en lidmaatschappen en administratieve adviezen voor onder andere waterhuishoudkundige onderzoeken.

Daarnaast is de volgende verandering in het werkpakket doorgevoerd:

- Het investeringsbudget dat jaarlijks wordt gebruikt om – samen met andere overheden en organisaties – onderzoeksprojecten uit te voeren, is verlaagd met € 200.000;
- Er is geen investeringsbedrag opgenomen voor verkiezingen. Dit brengt een risico met zich mee;
- Het bedrag voor doelmatigheidsonderzoeken is ten opzichte van 2012 gehalveerd.

5.2.5 Bedrijfsvoering

Toelichting

Bedrijfsvoering is geen programma in het Waterbeheerplan. Onder dit programma vallen het werk van de ondersteunende processen, concerncontrol en de faciliteiten van het waterschap. Er is de afgelopen tijd een grotere focus op de bedrijfsvoering met onder andere strategische projecten, het uitrollen van planmatig werken voor de gehele organisatie en het sturen op programma's.

Doelen

Het gedurende de planperiode zo doelmatig en doeltreffend mogelijk faciliteren van de primaire programma's. In 2010 is de reorganisatie doorgevoerd. De nieuwe structuur is procesgericht. Doel voor de komende jaren is het realiseren van een effectieve en efficiënte organisatie. In de komende jaren optimaliseert de organisatie daartoe de processen en worden de medewerkers getraind in de gewenste houding en het gewenste gedrag.

Opgaven

Om de doelen in 2015 te bereiken staan in 2013 de volgende opgaven geprogrammeerd. Deze opgaven zijn voor het programma Bedrijfsvoering in vier beleidsonderwerpen c.q. beleidsonderdelen onderscheiden.

Mens en organisatie

- In 2013 zal een start gemaakt worden met de invulling van het strategisch personeelsbeleid. Eventueel wordt een aanvullend benodigd instrumentarium ontwikkeld;
- De pilot Tijd en Plaats Onafhankelijk Werken (TPOW) zal worden geëvalueerd;
- De medewerkers worden gefaciliteerd bij en gestimuleerd tot het nemen van verantwoordelijkheid voor hun eigen planning, het behalen van de gemaakte resultaatafspraken en hun ontwikkeling;
- De voorbereidingen voor een medewerkerstevredenheidsonderzoek in 2014 zullen starten;
- In 2013 wordt een 'week van de gezondheid' georganiseerd om medewerkers zich bewustwording te vergroten voor een goede gezondheid. Dat is in het belang van de medewerker en van de organisatie;
- Om het veiligheidsbewustzijn van de medewerkers te verhogen stond 2012 in het teken van het werken aan betrouwbaarheid met het borgen van vastgestelde procedures, werkwijzen en standaards. Evenals in 2012 wordt in 2013 een ARBO jaarplan gemaakt. Een veiligheidmanagementsysteem levert een betere borging van de verschillende activiteiten op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn (VGW).

Informatievoorziening bedrijfsprocessen

- Het aanbieden van diensten aan de medewerkers is grotendeels uitgevoerd. In 2013 zal dit deelproces verder worden geoptimaliseerd;
- Het traject e-facturering zal worden uitgewerkt, hetgeen zal bijdragen om beter aan onze wettelijke betalingsverplichting te voldoen;
- In 2012 en 2013 wordt het centrale computer systeem vervangen en de telefonie opnieuw aanbesteed met het doel de bereikbaarheid te vergroten en tijd en plaats onafhankelijke werken mogelijk te maken;
- De eerste stappen worden gezet om te komen tot een Basisregistratie Grootschalige Topografie, waarvan waterschappen bronhouder worden (gereed 2016).

Control

- De doelmatigheid- en doeltreffendheidsonderzoeken zullen door het dagelijks bestuur worden geïnitieerd en extern dan wel intern worden uitgevoerd;
- Voor het uitvoeren van interne audits is in 2012 een team van auditoren opgeleid. In 2013 zal dit team worden ingezet voor het uitvoeren van zogenaamde operationele audits.

- In 2013 zal vanuit control vooral aandacht worden geschonken aan de check en de act in de organisatie, zodat het waterschap een continue lerende organisatie is.

Juridisch en financieel beleid en beheer

- Rechtmatigheid blijft aandacht vragen van de organisatie. Zowel intern als extern (door de accountant) zal getoetst worden op (financieel) rechtmatig handelen. Een steeds scherpere hantering van de normering maakt continue scherpere bij het inkoopproces noodzakelijk. De doelstelling is dat bij de jaarrekeningen goedkeurende verklaringen worden ontvangen van de accountant op zowel getrouwheid als op financiële rechtmatigheid.

Middelen

Basis voor de financiële uitwerking in de onderstaande tabel zijn de reguliere werkzaamheden en de voorgenomen investeringen van 2013. In bijlage F is aangegeven hoe groot het investeringenniveau is per beleidsonderdeel binnen dit programma.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Bedrijfsvoering 2013

Programma 5 Bedrijfsvoering										
in € 1.000	LASTEN						BATEN	SALDO KOSTEN		
	Kapitaal lasten	Personeels kosten	Goederen & Diensten	Toev. Voor zieningen	On voor zien	Totaal Lasten	Baten	Saldo kosten	index Jaarplan 2012=100	
Jaarplan 2013	1.133	6.840	6.984		50	15.007	-829	15.836	101,5	
Jaarplan 2012	1.335	5.741	7.311		50	14.437	-1.160	15.598	100,0	
Jaarrapp. 2011	1.482	5.540	6.442			13.463	-180	13.643	87,5	
in € 1.000	INVESTERINGEN									
	Besteding	Subsidie	Saldo	Act. Uren	Act. rente	Totaal				
Jaarplan 2013	1.145		1.145			1.145				
Jaarplan 2012	650		650			650				

Verschillen 2012 en 2013

In vergelijking met 2012 stijgen de saldokosten met circa € 240.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- lagere kapitaallasten, hoofdzakelijk veroorzaakt door vrijval en niet uitvoeren van verkiezingen;
- lagere goederen en diensten, met name ten gevolge van verlaging budget administratieve adviezen inzake organisatieontwikkeling, aanpassing licenties en minder aanschaf kantoorbenodigdheden.
- hogere kosten personeel als gevolg van CAO afspraken en meer inzet eigen manuren ten gunste van andere programma's.

Daarnaast is de volgende verandering in het werkpakket doorgevoerd:

- Jaarlijkse kosten voor onvoorziene zaken heffingen (o.a. incassorisico invordering) zijn niet meer opgenomen in het jaarplan;
- De actualisatie van de kostentoedeling wordt niet uitgevoerd met behulp van derden.

6. Waterschapsbelastingen

6.1 Belastingstelsel

Het belastingsstelsel omvat drie heffingen:

- verontreinigingsheffing.
- zuiveringsheffing.
- watersysteemheffing.

De verontreinigingsheffing is voor directe lozingen op het oppervlaktewater. Het tarief is gelijk aan het tarief voor de zuiveringsheffing. De opbrengsten hiervan gaan naar het Watersysteem. De zuiveringsheffing is de heffing van huishoudens en bedrijven en is qua heffingssysteem in grote lijn gelijk aan de huidige zuiveringsheffing. Huishoudens betalen een forfait van 3 VE's terwijl een alleenwonende voor 1 VE betaalt. Bedrijven betalen naar de vuillast waarbij de maatstaf voor heffing op zuurstofbindende stoffen is aangepast van 136 naar 150 gram per VE per dag.

De kosten van het Watersysteem moeten worden opgebracht door 4 categorieën te weten:

- ingezetenen;
- eigenaren gebouwd;
- eigenaren natuur;
- eigenaren (overig) ongebouwd.

In de vergadering van Algemeen Bestuur van 25 juni 2008 is de kostentoedeling vastgesteld. De kostentoedeling watersysteem is als volgt:

- 25% aan de ingezetenen;
- 18,2% aan de zakelijke gerechtigden van ongebouwde onroerende zaken niet zijnde natuurterreinen;
- 0,2% aan de zakelijke gerechtigden van natuurterreinen;
- 56,6% aan de zakelijke gerechtigden van gebouwde onroerende zaken.

Bij de watersysteemheffing wordt geen gebruik gemaakt van tariefdifferentiatie behalve bij de categorie buitendijks gelegen gebouwde en ongebouwde onroerende zaken (niet zijnde natuurterreinen). De korting op het tarief is vastgesteld op 75%.

De categoriegebonden kosten (kosten verkiezingen, WOZ-kosten en kwijtschelding) worden toegerekend aan de betreffende categorieën.

6.2 Belastingheffing

De saldokosten over de heffingsgrondslagen watersysteem en zuiveren zijn als volgt verdeeld:

Tabel: Ontwikkeling verdeling saldokosten over watersysteem en zuiveren

Verdeling saldokosten naar Watersysteem en Zuiveren						
in € 1.000	S A L D O K O S T E N			INDEX Jaarplan 2012=100		
	Totaal	Watersysteem	Zuiveren	Totaal	Watersysteem	Zuiveren
Jaarplan 2013	57.132	31.474	25.658	102,3	103,7	100,5
Jaarplan 2012	55.871	30.342	25.529	100,0	100,0	100,0

De saldokosten stijgen in 2013 met 2,3% ten opzichte van 2012.

Tabel: Tarievenontwikkeling 2012-2013

Overzicht tarieven				
Heffing /categorie	heffingseenheid	Jaarplan 2013	Jaarplan 2012	Toename in%
Watersysteemheffing				
Ingezetenen	in € per woonruimte	56,12	54,56	2,9
Gebouwd - binnendijs	in % WOZ-waarde	0,0509	0,0483	5,4
Gebouwd - buitendijs	in % WOZ-waarde	0,0127	0,0121	
Ongebouwd - binnendijs	in € per ha	51,33	49,35	4,0
Ongebouwd - buitendijs	in € per ha	12,83	12,34	
Natuur	in € per ha	3,54	3,61	-1,9
Verontreinigingsheffing	in € per v.e.	62,62	62,62	0,0
Zuiveringsheffing	in € per v.e.	62,62	62,62	0,0

De door Hefpunt in gang gezette verbeteringen inzake prognose voor heffingsgrondslagen heeft ondermeer geleid tot een neerwaartse bijstelling van de totale WOZ waarde van de objecten. In vergelijking met 2012 is er sprake van een verlaging van 3,1%. Het gevolg hiervan is dat de heffingseenheid wijzigt. De verlaging van het tarief voor natuur wordt mede veroorzaakt door een grotere oppervlakte (1.000 ha) dan in 2012, dit als gevolg van een verschuiving van ongebouwd naar natuur in verband met de nieuwe situatie rond de waterbergingsgebieden bij Peize. De zuiveringsheffing per vervuilingseenheid (v.e.) blijft gelijk aan het tarief van 2012.

7. Overige paragrafen

7.1 Weerstandsvermogen, reserves en voorzieningen

Inleiding

In het Waterschapsbesluit is opgenomen dat in het Jaarplan afzonderlijke aandacht wordt besteed aan het weerstandsvermogen. Dit wil zeggen dat enerzijds ingegaan wordt op de relatie tussen de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Anderzijds worden de risico's benoemd waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie.

Achtereenvolgens wordt ingegaan op de bestuurlijke risico's (7.1.1) en op de bedrijfsvoeringsrisico's (7.1.2) in relatie tot het weerstandsvermogen. Dit laatste vindt plaats op basis van het beleid dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 13 mei 2009. In paragraaf 7.1.3 wordt ingegaan op de vraag of het beschikbare vermogen toereikend is om risico's te kunnen afdekken.

7.1.1 Bestuurlijke risico's

In het voorjaar van 2012 is ten behoeve van het opstellen van de Perspectiefnota 2013-2016 een bijeenkomst gehouden van het DB met enkele vertegenwoordigers van de auditcommissie. Hierbij zijn de volgende belangrijkste risico's onderkend:

- a. Het waterschap komt onder druk te staan omdat onze onafhankelijkheid ter discussie wordt gesteld. Dit speelt zowel landelijk als regionaal. Door de val van het kabinet is er een aantal onzekerheden ontstaan (zoals verkiezingen, Bestuursakkoord Water etc). Als we ons werk (volgens de omgeving) niet goed doen of als we niet adequaat inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen geeft dit een voedingsbodem voor de politieke discussie. Inmiddels wordt gewerkt aan de vorming van een nieuw kabinet. Welke mogelijke gevolgen de nieuwe kabinetsplannen kunnen hebben voor de waterschappen is nog niet in te schatten;
- b. Onze functionele relatie met andere lokale overheden komt onder druk te staan door verschil van inzicht over taakuitvoering;
- c. Het bestuur is geen goede afspiegeling van de samenleving (welk risico bij indirecte verkiezingen vergroot wordt);
- d. Het bestuur is niet consistent in zijn besluitvorming en/of besluitvorming blijft uit omdat de ambitieniveaus van de bestuurders sterk verschillen;
- e. Het waterschap haar doelen niet kan behalen. Door bijv. nieuwe wetgeving in het kader van het beperken van het EMU-saldo worden de waterschappen mogelijk gedwongen minder investeringen te plegen. Daarnaast bestaat de kans dat onze projecten in het HWBP een lagere prioriteit krijgen dan gewenst of dat er minder middelen beschikbaar zijn. Ook het doel uit het Bestuurs Akkoord Water om meer samen te werken in de waterketen kan om allerlei redenen niet worden gehaald.

Maatregelen om bovengenoemde risico's te kunnen managen liggen vooral op het terrein van bestuurlijke beïnvloeding en agendasetting.

Andere bestuurlijke risico's betreffen het risico dat niet wordt voldaan aan wet- en regelgeving zoals de afspraken in het kader van NBW en KRW, of dat er meer maatregelen genomen moeten worden bij de keringen om te kunnen voldoen aan nieuwe normstellingen. Het risico bestaat tevens dat bestuurlijke afspraken niet kunnen worden nagekomen, zoals bijvoorbeeld het niet nakomen van de afspraken uit het Meer Jaren Afspraak energiebesparing (MJA) en minder duurzaam werken dan voorgenomen. Ten slotte wordt de uitval van infrastructuur gezien als een redelijk hoog risico doordat in het verleden onvoldoende aandacht is besteed aan het onderhoud of dat we de onderhoudsstatus niet kunnen zien (zoals bij de persleidingen).

7.1.2. Bedrijfsvoeringsrisico's

In de afgelopen drie jaar heeft het waterschap de bedrijfsvoeringsrisico's in beeld gebracht. De ervaring leert dat de meeste risico's structureel van aard zijn maar desondanks zich in de praktijk niet veelvuldig voordoen. Op een enkele uitzondering na wordt de kans op voorkomen laag ingeschat. Een benoemd risico dat zich begin dit jaar wel heeft voorgedaan is het overstromingsrisico bij de regionale keringen.

Uit de uitgevoerde actualisering van de risico's zijn geen nieuwe risico's naar voren gekomen. Samengevat hebben de risico's bij het programma waterveiligheid en rampenbestrijding betrekking op een eventuele doorbraak met overstroming als gevolg. Ook het niet voldoen aan de normen wordt als een risico gezien.

Bij programma voldoende en gezond water liggen de risico's op het terrein van aanpassingen aan klimaatveranderingen en het niet voldoende in kunnen zetten van onze infrastructuur bij de bedrijfsvoering c.q. bij calamiteiten.

Voor het programma gezuiverd water wordt het risico gezien dat de belegging fonds oude leiding onvoldoende rendement oplevert. Dit is een risico op langere termijn.

Bij het programma water en maatschappij is het risico benoemd van (verder) afboeken van de aan Rionoord verstrekte geldlening. Bij de najaarsrapportage 2012 is voorgesteld dit financieel risico te verwerken in de jaarrapportage 2012. Bij het programma bedrijfsvoering zijn risico's benoemd op verstrekte garantstellingen Hefpunt en Waterschapshuis. Daarnaast wordt als risico benoemd dat er belasting terugbetaald moet worden aan terreinbeherende organisatie. Enkele algemene bedrijfsvoeringsrisico's hebben betrekking op overschrijding van budgetten c.q. het uitvallen van aanwezig infrastructuur.

7.1.3. Beschikbare vermogen versus omvang risico's

Aan het eind van het boekjaar 2011 bedraagt, na resultaatbestemming, het beschikbare weerstandsvermogen in zijn totaliteit € 7,0 miljoen. Gesplitst naar de twee taken is dit:

Watersysteembeheer	€ 4,4 miljoen
Zuiveringsbeheer	€ 2,6 miljoen

Bij de begroting 2012 is geen beroep gedaan op de algemene reserves. Er is uitgegaan van een kostendekkende begroting. In de najaarsrapportage 2012 wordt een negatief resultaat verwacht over het boekjaar 2012 van plusminus € 560.000. In onderstaande berekeningen van het weerstandsvermogen is er vanuit gegaan dat op jaarbasis het resultaat neutraal of nagenoeg neutraal is.

De in paragraaf 7.1.2. genoemde risico's zijn gewaardeerd (kans maal gevolg in geld). Uit deze waardering blijkt dat de gewenste minimale omvang van het weerstandsvermogen € 4,6 miljoen bedraagt. Hierbij zijn de risico's één en drie onder het programma waterveiligheid en rampenbestrijding niet meegenomen. De kosten van een grootschalige ramp (overstroming) bij de primaire kering zullen dermate hoog zijn dat ook andere overheden naar verwachting financieel zullen bijdragen. Bij het niet voldoen van de primaire keringen aan de normen wordt een beroep gedaan op het HWBP, waarvoor de waterschapsbijdrage is opgenomen in het Jaarplan.

Gesplitst naar de twee taken van het waterschap is voor de taak watersysteem een weerstandscapaciteit wenselijk van € 4,0 miljoen (was € 5,4 miljoen) en voor de taak zuivering € 0,6 miljoen (was € 0,9 miljoen). In vergelijking met het voorgaande jaar is vooral voor watersysteem het bedrag aanmerkelijk lager. Dit komt doordat van een aantal risico's het financieel gevolg aanmerkelijk lager is ingeschat. Het betreft dan de gevolgen van een doorbraak regionale keringen, het niet voldoen aan de normen voor regionale keringen en het

risico van het niet (voldoende) kunnen inzetten van het sluiscomplex Lauwersoog. Daarnaast is voor de overige risico's beoordeeld of, op basis van de ervaringen van het verleden, de financiële gevolgen bijgesteld moesten worden.

In het beleid is vastgesteld dat het weerstandsvermogen mag variëren tussen 0,8 en 1,2 maal de benodigde capaciteit. De werkelijke situatie, uitgaande van de stand van de reserves ultimo 2011, is op dit moment:

	Weerstandsvermogen		Factor	Overschot c.q. tekort	Vrije ruimte t.o.v. minimum norm (0,8)
	Beschikbaar	Benodigd			
Watersysteem	4.384	3.955	1,1	430	1.220
Zuiveren	2.649	647	4,1	2.002	2.131

In navolgende tabel is de stand van de reserves en voorzieningen opgenomen aan het begin en einde van het jaar 2013. Op basis van het vastgesteld beleid wordt alleen de algemene reserve aangemerkt als bron voor weerstandscapaciteit. Ultimo 2013 bedraagt de weerstandscapaciteit voor de taak *Watersysteem* naar verwachting € 3,3 miljoen en voor de taak *Zuiveren* € 3,3 miljoen.

De voorzieningen hebben betrekking op de reservering voor de personeel- en bestuurskosten zoals wachtgeld en pensioenen (€ 1,6 miljoen ultimo 2013).

Tabel: Reserves en voorzieningen 2012-2013

STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN Jaarplan 2013 in € 1.000							
Omschrijving	STAND 1 JANUARI	Mutaties in het jaar			STAND 31 DECEMBER	Berekende rente die niet is toegevoegd	
		Vermeerderingen		Verminderingen			
		Rente	tlv expl				overige
Algemene reserves							
Watersysteem	4.384			1.129	3.255	219	
Zuiveren	2.649		618		3.267	132	
Bestemmingsreserves							
Watersysteem	2.516			37	2.479	126	
Zuiveren	213				213	11	
Algemeen	22				22	1	
Oude leidingen	4.732				4.732		
TOTAAL EIGEN VERMOGEN 2011	14.516		618	1.166	13.968	489	
Voorzieningen							
Watersysteem							
Zuiveren							
Algemeen	1.777	89		307	1.559		
TOTAAL VOORZIENINGEN 2011	1.777	89		307	1.559		

Onttrekkingen/toevoegingen aan algemene reserves:

Ter voorkoming van sterke tariefschommelingen is, zoals bij de behandeling van de Perspectiefnota 2013-2016 in de juli vergadering van het algemeen bestuur is aangegeven, voor 2013 tariefregulatie toegepast door middel van inzet van de algemene reserves voor beide taken. In 2013 zal voor de taak watersysteem ruim € 1,1 miljoen worden onttrokken en zal voor de taak zuiveren een toevoeging van bijna € 620.000 plaatsvinden.

Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

In het Jaarplan 2013 is rekening gehouden met een onttrekking uit de bestemmingsreserves van € 37.000. Het betreft een onttrekking aan de reserve De Slokkert. Ten behoeve van pensioen- en wachtgeldvoorzieningen voormalig bestuur en voormalig personeel is er in het

Jaarplan 2013 € 307.000 ten laste van de voorziening algemeen gebracht. Voor het overige vinden er geen onttrekkingen plaats.

Het is bestuurlijk van belang de risico's te onderkennen die het waterschap loopt bij het uitoefenen van zijn taken. Voor de bepaling van de gewenste omvang van het weerstandsvermogen is een uitgebreide inventarisatie van de risico's uitgevoerd. Naast het actualiseren van de in voorgaande jaren benoemde risico's (al dan niet vervallen) zijn enkele nieuwe risico's benoemd. Ook is de kans op voorkomen en de financiële gevolgen van een risico opnieuw bepaald. Zowel door het dagelijks bestuur als door het management is input geleverd voor de actualisatie.

Er zijn ook bestuurlijke risico's die niet direct gevolgen hebben voor de hoogte van het weerstandsvermogen maar die wel de realisatie van de doelstellingen van het waterschap beïnvloeden. In bijlage H is het beleid omschreven en zijn per programma de risico's benoemd die ten laste komen van het weerstandsvermogen. Daarnaast zijn enkele algemene bestuurlijke risico's benoemd.

7.2 Verbonden partijen

Het waterschap is uit beleidsoverwegingen samenwerkingsverbanden aangegaan met een aantal partijen. De belangrijkste worden hieronder genoemd.

Gemeenschappelijke regeling met Hunze en Aa's

In de reglementen van de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest is bepaald dat het waterschap samenwerkt met een of meer andere waterschappen ten behoeve van een doelmatige uitoefening van grootschalige taakonderdelen en dat daartoe een regeling wordt aangegaan. Besloten is een samenwerking aan te gaan in de vorm van een gemeenschappelijke regeling voor de volgende onderwerpen.

- Het beheer van zuiveringstechnische werken met grensoverschrijdend afvalwater.
- De verwerking van primair zuiveringsslib.
- Het ontwateren van zuiveringsslib.
- De eindverwerking van zuiveringsslib.
- Het beheer van het fonds buiten gebruik gestelde leidingen.
- Het beheer en bediening van coupures te Delfzijl.
- Het laboratorium.

De regeling is in 2011 herzien en geactualiseerd.

Gemeenschappelijke regeling Hefpunt

Per 1 september 2007 is ter uitvoering van de heffing en invordering van de waterschapsbelastingen een gemeenschappelijke regeling (Hefpunt) aangegaan door de waterschappen Fryslân, Hunze en Aa's en Noorderzijlvest. De samenwerking is gericht op een zo doeltreffende en doelmatige wijze van heffing en invordering van waterschapslasten. De strategie op langere termijn is uit te groeien tot een regionaal belastingkantoor voor lokale overheden. Dit betekent dat gemeenten ook nadrukkelijk worden benaderd om hen te interesseren voor samenwerking bij het heffen en invorderen van lokale heffingen. Het unierapport "Waterschappen zoeken fiscale partners" concludeert namelijk ook dat het grootste synergievoordeel is te behalen door middel van samenwerking met gemeenten. Dit komt doordat er gebruik wordt gemaakt van veelal dezelfde gegevens en gegevensbronnen.

Gemeenschappelijke regeling Waterschapshuis

Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de 25 waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de natte sector. Onder begeleiding van Het Waterschapshuis spannen de waterschappen zich gezamenlijk in om de kwaliteit van de digitale dienstverlening naar burgers en bedrijven te verbeteren. Daarnaast is het streven gericht op een aanzienlijke kostenbesparing op alle ICT-uitgaven.

Bij het realiseren van deze doelen heeft Het Waterschapshuis een tweeledige functie: die van regisseur (waar vraag en antwoord samenkomen) en die van interne opdrachtnemer van de deelnemende waterschappen. Het Waterschapshuis vervult de beide functies (regisseur en opdrachtnemer) in nauw samenspel met de deelnemende waterschappen, de Unie, de programmacommissies en de Vereniging van Directeuren Waterschappen (VDW). De waterschappen (een aantal of alle 25 samen) geven hun interne opdrachten in de regel rechtstreeks aan Het Waterschapshuis. Een transitie naar een gemeenschappelijke regeling wordt per 1 januari 2013 geëffectueerd. Het bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling kan namens de waterschappen opdrachten verlenen.

RioNoord

Waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest en Waterbedrijf Groningen nemen gezamenlijk deel in het rioleringsbedrijf RioNoord om voor gemeenten in de provincie Groningen rioleringsstaken uit te voeren. De aandelen van RioNoord zijn als volgt verdeeld: 50% waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest en 50% Waterbedrijf Groningen. Het aandeel van de waterschappen is gelijk verdeeld over de beide organisaties.

Met deze samenwerking wordt beoogd een structurele kostenbesparing in de waterketen te bewerkstelligen en de kwaliteit van de rioleringszorg te waarborgen en/of te vergroten. Hierdoor wordt tevens een positief effect verkregen op de oppervlaktewaterkwaliteit. Dit initiatief geeft in principe invulling aan het landelijke waterketenbeleid door een structurele samenwerking tussen partijen in de waterketen te bewerkstelligen. Noorderzijlvest heeft het beheer en onderhoud van de IBA's ondergebracht bij RioNoord. Daarnaast hebben de DAL-gemeenten rioleringsstaken bij RioNoord ondergebracht. Tot nog toe hebben geen andere gemeenten werk in RioNoord in uitvoering gegeven. Omdat er wel veel menskracht gestoken is in o.a. feitenonderzoeken zijn de beschikbare financiële middelen uitgeput. De aandeelhouders van RioNoord doen via het Samenwerkingsverband Waterketen een laatste poging om bestaanszekerheid te krijgen. Als er voor juni 2013 geen nieuwe financiële middelen zijn gekomen zal RioNoord opgeheven worden.

Overige

Daarnaast zijn er nog een aantal lichte samenwerkingsverbanden met de waterschappen Fryslân en Reest en Wieden betreffende het zuiveren over de grens.

7.3 Financiering

Algemene interne en externe ontwikkelingen

Als gevolg van de Wet financiering decentrale overheden zijn de waterschappen verplicht een financieringsparagraaf in het jaarplan (en de jaarverslaggeving) op te nemen. Deze paragraaf in het jaarplan is, in samenhang met het treasurystatuut op basis van artikel 108 van de nieuwe Waterschapswet, een belangrijk instrument voor het transparant maken, en daarmee voor het sturen, beheersen en controleren, van de treasuryfunctie.

De nieuwe Waterschapswet samen met de nieuwe verslaggevingregels in het Waterschapsbesluit, verankeren de hoofdlijnen van beleid. De Unie van Waterschappen is niet gekomen met een nieuw model financieringsstatuut (treasurystatuut), waarmee de aansluiting tussen de nieuwe verordening en het op het Uniemodel gestoelde nieuwe financieringsstatuut in nadere beleidsregels uitgewerkt is. Elk waterschap moet nu zelf met een dergelijk statuut

komen. Dit nieuwe treasurystatuut zal naar verwachting in 2013 aan het Dagelijks Bestuur worden aangeboden. Ontwikkelingen rond de Wet HOF en het schatkistbankieren hebben invloed op het treasurystatuut.

Door de kredietcrisis is het stelsel van regelgeving in de financiële markten flink aangepast waardoor het algemene beleid ten aanzien van financieringen is gewijzigd. Welke invloed dit zal hebben op de financieringspositie van waterschap Noorderzijlvest is nog niet aan te geven.

De ontwikkeling van de rente (rentevisie)

Een rentevisie is een toekomstverwachting over de renteontwikkeling, op basis waarvan een financiering- en beleggingsbeleid wordt gevoerd. Afhankelijk van de (interne- of externe) ontwikkelingen zal het waterschap haar rentevisie actualiseren. De rentevisie zal daarbij worden gebaseerd op de rentevisie van enkele gezaghebbende financiële instellingen, zoals de huisbankier. Afstemming van het beleid op de rentevisie betekent bijvoorbeeld het uitstellen van uitzettingen met een lange looptijd op het moment dat men een rentestijging verwacht.

Korte rente

De Euribor zakt steeds verder weg. Inmiddels staat er voor de 3-maands looptijd nog 0,22% op de teller. De weg naar beneden is dan ook beperkt en het vertrouwen in banken is nog steeds ver te zoeken. Dit heeft geleid tot het nog liever plaatsen van geld bij de ECB (tegen 0%) rente dan aan collega banken te verstrekken. Vooralsnog zijn er geen aanwijzingen van normalisatie van de geldmarkten en het lijkt dan ook aannemelijk dat aan de periode van extreem lage rentes in de geldmarkt voorlopig geen einde komt. Hoe lang "voorlopig" is? Gezien de omvang van de op te lossen problemen, lijkt dit eerder een kwestie van jaren dan van maanden.

Lange rente

Op de kapitaalmarkt is er al geruime tijd sprake van consolidatie op een zeer laag niveau. Door de discussie over de omvang van het Europees Stabiliteits Mechanisme (ESM) en de legitimiteit van het opkoopprogramma van de ECB, neemt het pessimisme weer toe. Hierdoor ligt de lange rente weer onder druk. De lange (10 jaar) rente beweegt zich al een paar maanden rond de bodem van 1,7%. Het is de vraag of dit percentage veel lager zal worden. In de afgelopen tijd is er zoveel slecht nieuws voorbij gekomen, dat de markt hier zo langzamerhand aan gewend is geraakt. Zonder grote rampen lijkt de kans op het doorbreken van de bodem niet zo heel groot. De kans op een oplopende rente is er zeker wel, vooral als de markt zich zorgen gaat maken over de economische ontwikkeling (en daarmee de financiële draagkracht) van Duitsland. Vooralsnog is de constatering dat dit risico al geruime tijd bestaat, maar dat in de praktijk de markten Duitsland nog steeds "belonen" met een zeer lage rente met als gevolg dat de lange rente vooralsnog laag blijft. Dit biedt kansen want geld blijft "in de aanbieding". De prijs die hiervoor moet worden betaald is meer en meer afhankelijk van de opslag in plaats van het niveau van de rente.

Tabel: Financieringsbehoefte Jaarplan 2013(x € 1.000)

Financieringspositie Jaarplan 2013		
Omschrijving	31-12-2013	1-1-2013
Activa		
Materiële en immateriële vaste activa	198.456	171.327
Financiële vaste activa	303	305
A. Totaal vaste activa	198.759	171.632
Passiva		
Algemene reserve	6.522	7.033
Overige reserves	2.714	2.751
Totaal eigen vermogen	9.236	9.784
Voorzieningen	1.559	1.777
Vaste geldleningen (lang)	114.882	133.720
Waarborgsommen	27	27
Totaal vreemd vermogen	114.909	133.747
B. Totaal passiva (financieringsmiddelen)	125.704	145.308
A-B Financieringstekort	73.055	26.324

De dekking van dit financieringstekort kan gedeeltelijk plaatsvinden door gebruik te maken van kort geldfaciliteiten (tot één jaar). Uiteraard is een en ander afhankelijk van de rentestand en ontwikkelingen op dit terrein.

Gezien de huidige rentestand en de verwachte ontwikkelingen is het niet lastig een keuze te maken op welke wijze (kort/lang) in de financieringsbehoefte moet worden voorzien. De debetrente in rekening-courant is lager dan 0,75%. Bij de keuze tussen lang of kort wordt rekening gehouden met de in de wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) aangegeven criteria voor de kasgeldlimiet. Deze kasgeldlimiet is de limiet voor de kortgeld positie en is voor de waterschappen vastgesteld op 23% van de begrote exploitatielasten over een jaar. Bij overschrijding van deze limiet is het waterschap verplicht maatregelen te nemen in de sfeer van het afsluiten van vaste geldleningen. Het exacte moment aangeven waarop leningen moeten worden afgesloten is lastig, omdat een en ander sterk afhankelijk is van het moment waarop aan de verplichtingen voor nieuwe investeringen moet worden voldaan en wat op dat moment de stand van de liquide middelen is.

In de wet FIDO is nog een belangrijk criterium aangegeven namelijk de renterisiconorm. Zodra deze norm wordt overschreden dienen herfinancieringmaatregelen te worden getroffen.

Vaste activa

De vaste activa heeft betrekking op de nog niet afgeschreven investeringen per 1 januari 2013. Hierbij is uitgegaan van de werkelijke cijfers per 31-12-2011 en de aangepaste voorgenomen investeringen voor het jaar 2012. Hierin zijn tevens begrepen investeringen waarvoor in voorgaande jaren kredieten zijn verleend, maar waarvan de uitvoering nog doorloopt. De afschrijvingslast in 2013 van de investeringen bedraagt € 12,7 miljoen. In bijlage D zijn de

financiële activa weergegeven. In dit Jaarplan is ervan uitgegaan dat de voorgenomen investeringen 2013 zullen worden gerealiseerd.

Eigen vermogen

Reserves behoren tot het eigen vermogen en zijn verdeeld in algemene- en bestemmingsreserves. De algemene reserve wordt aangehouden als weerstandsvermogen voor onvoorziene uitgaven en heeft feitelijk een bufferfunctie, terwijl de bestemmingsreserves worden aangehouden voor vooraf bepaalde specifieke doelen. Niet onder de bestemmingsreserves is opgenomen de reserve "Beheer oude leidingen". Deze reserve wordt mede ten behoeve van het waterschap Hunze en Aa's beheerd door het waterschap Noorderzijlvest. Het beheer hiervan vindt buiten het Jaarplan van het waterschap plaats en heeft ten gevolge hiervan geen invloed op de financieringspositie van Noorderzijlvest. Het saldo van het fonds zal inclusief niet gerealiseerde koerswinsten naar verwachting per 1 januari 2013 € 4,7 miljoen bedragen.

Voorzieningen

In het jaarplan 2013 is een bedrag van € 307.000 ten laste van de voorzieningen gebracht. Het betreft een onttrekking uit de Pensioen- wachtgeldvoorziening van voormalig personeel en bestuur.

Vreemd vermogen

Het vreemd vermogen bestaat uit langlopende geldleningen. In bijlage E is een overzicht opgenomen van de betreffende geldleningen. Het gemiddelde rentepercentage op vreemd vermogen bedraagt 3,9 %.

Financieringstekort

Het financieringstekort loopt in het jaar 2013 op naar circa € 73 miljoen indien geen nieuwe vaste geldleningen worden afgesloten. Zoals hiervoor aangegeven wordt het financieringstekort zoveel mogelijk afgedekt met kort geld. Boven een bedrag van plm. € 16 miljoen moet het waterschap nieuwe geldleningen aantrekken. Op basis van de begroting is dan ook de verwachting dat voor een bedrag van maximaal € 57 miljoen aan nieuwe geldleningen moeten worden aangetrokken.

De kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een belangrijk wettelijk criterium voor het korte vreemd vermogen en is in de wet gesteld op 23% van begrote exploitatielasten over een jaar (2013: € 70,0 miljoen). Voor het Beleidsjaarplan 2013 betekent dit een kasgeldlimiet van € 16,1 miljoen. Deze limiet voor de kortgeld positie zal voor het jaar 2013 bij de bank worden aangevraagd.

Bij overschrijding van deze limiet is het waterschap verplicht maatregelen te nemen in de sfeer van het afsluiten van vaste geldleningen of tijdelijke kasgeldleningen.

De renterisiconorm

Nog een toetsingscriterium is het renterisico voor de lange schulden. Het renterisico is de mate waarin het saldo van rentelasten en rentebaten van een openbaar lichaam verandert door wijzigingen in het rentepercentage op leningen en uitzettingen met een oorspronkelijke rentetypische looptijd van een jaar of langer. Bij een gelijkmatige opbouw van de leningenportefeuille wordt het renterisico op de vaste schuld gespreid over de jaren. Een verandering van de rente werkt zodoende vertraagd door op de rentelasten in enig jaar. Het renterisico mag de renterisiconorm in beginsel niet overschrijden.

De eigen verantwoordelijkheid van het openbaar lichaam voor het ontwikkelen van een beleid t.a.v. de lange termijn financieringsbehoefte speelt een belangrijke rol. Wel wordt door het stellen van een norm de toezichthouder een expliciet handvat aangeboden bij de beoordeling van het renterisico op de vaste schuld van openbare lichamen. Overschrijding van de norm kan voor de toezichthouder aanleiding zijn om voorafgaand toezicht in te stellen.

De renterisiconorm is dus bedoeld om er voor te zorgen dat de portefeuille met langlopende leningen van waterschappen niet te gevoelig wordt voor veranderingen van de rente. Als norm voor het renterisico wordt een percentage van het begrotingstotaal van het Jaarplan aangehouden. Dit percentage is vastgesteld op 35%. Absoluut gezien betekent dit voor het planjaar 2013 een bedrag van € 24,5 miljoen. Het bedrag wat in 2013 moet worden geherfinancierd en waarover daarom renterisico wordt gelopen, namelijk de aflossingen op de vaste geldleningen, bedraagt € 18,8 miljoen.

7.4 EMU-saldo

Ter bescherming van de euro is in het "Stabiliteits- en groeipact" (SGP) van de Europese Unie onder andere vastgelegd dat:

- Het EMU-tekort van de overheid van een lidstaat niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Er is sprake van een EMU-tekort als de uitgaven van de overheid in een jaar de inkomsten overstijgen;
- De overheidsschuld niet meer dan 60% van het BBP mag bedragen.

Het gaat om totalen van de gehele overheid, dus ook van de decentrale overheden. De laatst gemaakte afspraken over de beheersing van het Nederlandse EMU-saldo zijn vastgelegd in de Bestuursafspraken 2011-2015 (Hoofdlijnenakkoord) van Rijk en decentrale overheden. Hierbij is vastgelegd dat de nationale overheid in wetgeving afspraken met de decentrale overheden moet vastleggen over de gezamenlijke beheersing van het EMU-saldo.

Met de nieuwe Wet HOF komt Nederland deze afspraken na. De wet moet begrotingsdiscipline op nationaal en subnationaal niveau waarborgen en voor eind 2012 door het parlement zijn vastgesteld. De Wet HOF heeft als doelen een structurele reductie van het EMU-tekort, een houdbare overheidsschuld en voor langere termijn houdbare overheidsfinanciën. De wet gaat regelen dat de decentrale overheden een aan het rijk gelijkwaardige inspanning aan deze doelstellingen gaan leveren. Zoals al eerder genoemd is onder andere bepaald dat het overheidstekort (EMU-tekort) van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product. Er is sprake van een negatieve bijdrage van een organisatie indien in een jaar meer wordt uitgegeven dan ontvangen. Decentrale overheden, inclusief de waterschappen, worden voor 0,5% medeverantwoordelijk gesteld voor het Nederlandse EMU-saldo. Iedere overheidsorganisatie krijgt een bepaald EMU-tekort toegewezen (referentiewaarde). Voor de waterschappen is macro een bedrag bepaald van € 410 miljoen. Per waterschap is dit vervolgens, op basis van de totale netto kosten, vertaald naar een individuele referentiewaarde. Voor het waterschap Noorderzijlvest is de laatst bekende waarde € 9,1 miljoen.

Het is nog zeer de vraag of de Wet HOF in 2012 zal worden vastgesteld. Met name decentrale overheden hebben er vel commentaar op. De in Europees verband afgesproken methodiek om de EMU-saldo te meten (transactiestelsel; ESR, Europees Stelsel van Rekeningen) valt ongelukkig uit voor overheden met een baten-lasten-stelsel, zoals de Nederlandse lokale overheden. Met een sluitende exploitatierekening kunnen deze organisaties toch een redelijk groot EMU-tekort hebben. Dit laatste geldt zeker voor de waterschappen, omdat zij van jaar-op-jaar een investeringsvolume kennen dat aanzienlijk groter is dan het totaal van de afschrijvingen. Bij de waterschappen wordt het EMU-saldo voornamelijk bepaald door het verschil tussen de investeringsuitgaven en de afschrijvingen van hetzelfde jaar.

Het EMU-saldo wordt in de concept Wet HOF gezien als sturingsinstrument voor de decentrale overheden. De bijdrage aan het EMU-tekort wordt als verwijtbaar gezien met als consequenties dat er in de wet boetebedingen zijn opgenomen.

Tabel: Opbouw EMU-saldo Jaarplan 2013

EMU-saldo		in € 1000	
Omschrijving	Jaarplan 2013	Jaarrapp. 2011	
1. EMU/exploitatiesaldo	0	1.139	
2. Invloed van investeringen			
Bruto investeringen	-41.821	-22.175	
Investeringsubsidies en bijdragen	4.530	4.789	
Verkoop van activa	0	28	
Afschrijvingen	12.665	10.546	
	<u>-24.626</u>	<u>-6.812</u>	
3. Invloed van voorzieningen			
Toevoegingen aan voorzieningen			
- t.l.v. de exploitatie	0	293	
- t.g.v. de exploitatie	0	0	
Betalingen rechtstreeks t.l.v. voorzieningen	-307	-432	
Externe vermeerderingen	89	0	
	<u>-218</u>	<u>-139</u>	
4. Invloed reserves			
Betalingen rechtstreeks t.l.v. reserves	0	-3.390	
Externe vermeerderingen	0	189	
	<u>0</u>	<u>-3.201</u>	
5. Deelnemingen en aandelen			
Boekwinst	0	0	
Boekverlies	0	61	
	<u>0</u>	<u>61</u>	
Totaal EMU-saldo	<u><u>-24.844</u></u>	<u><u>-8.952</u></u>	

Voor de hoogte van de investeringen heeft invloed op de hoogte van het tekort. Voor de beoordeling of het waterschap aan zijn verplichtingen voldoet wordt niet gekeken naar het begrote EMU-tekort maar naar het daadwerkelijke EMU-tekort. Hierover wordt per kwartaal gerapporteerd aan het CBS. Tot nu toe heeft een overschrijding van de norm nog niet geleid tot individuele sancties, maar dat wordt gezien het voorgaande in de toekomst zeker anders.

8. Bijlagen

Bijlage A: Jaarplan naar kosten- en opbrengstsoorten

JAARPLAN NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTSOORTEN						Bijlage: A			
Nummer kosten soort	Omschrijving	Jaarplan 2013	Jaarplan 2012	Rekening 2011	Nummer kosten soort	Omschrijving	Jaarplan 2013	Jaarplan 2012	Rekening 2011
401	Rentelasten	6.203.059	6.450.936	6.010.943	800	Rentebaten	488.100	546.810	593.898
402	Afschrijvingen	12.664.593	10.748.600	10.546.356	810	Dividenden			497.684
	sub-totaal kapitaallasten	18.867.652	17.199.536	16.557.299	820	Baten personeelskosten			67.236
410	Salarissen huidig personeel en bestuurders	16.052.910	15.194.200	13.658.576	830	Opbrengst w erken voor derden	10.753.390	10.722.780	10.196.769
411	Uitkeringen aan voormalig personeel en bestuurders	166.700	155.990	269.950	840	Opbrengst eigendommen	62.610	129.520	57.661
412	Sociale lasten	3.314.620	3.123.520	2.929.435	850	Waterschapsbelastingen	55.073.057	53.875.539	53.117.873
413	Overige personeelskosten	1.371.030	1.045.730	997.232	860	Bijdragen van derden	136.800	136.800	451.473
414	Personeel van derden	63.530	689.120	1.832.690	870	Onttrekkingen aan voorzieningen	323.040	306.470	432.290
	sub-totaal personeelskosten	20.968.790	20.208.560	19.687.683	880	Onttrekkingen aan reserves	544.160	33.160	3.250.636
420	Gebruiksgoederen	975.490	1.077.630	1.078.426	890	Doorberekeningen aan projecten	2.582.945	3.025.427	1.707.261
421	Verbruiksgoederen	4.140.800	4.323.560	3.986.954		Onttrekking reserves tlv tarieven			
422	Energie en w ater	3.658.490	4.391.120	3.413.196					
423	Huren, pachten en rechten	684.760	597.980	548.062					
424	Verzekeringen	292.500	273.850	223.012					
425	Belastingen	175.250	173.270	184.529					
426	Onderhoud door derden	6.269.820	6.468.110	8.933.540					
427	Overige diensten door derden/bijdragen aan derden	13.880.550	14.012.890	14.107.147					
	sub-totaal goederen en diensten	30.077.660	31.318.410	32.474.866					
430	Toevoegingen aan voorzieningen			293.178					
440	Onvoorzien	50.000	50.000						
450	Betalingsverschillen								
	Nagekomen lasten					Nagekomen baten			
	Voordelig resultaat			1.359.756		Nadelig resultaat			
	Totaal algemeen	69.964.102	68.776.506	70.372.982		Totaal algemeen	69.964.102	68.776.506	70.372.981

Bijlage B: Kostenverdeelstaat

Kosten- en opbrengstenverdeelstaat			in €					Bijlage: B
NR	Kosten- en opbrengst-soorten	Jaarplan 2013	PROGRAMMA					
			6 Hulpkosten plaatsen	1 Waterveiligheid en rampenbestrijding	2 Voldoende en gezond water	3 Gezuiverd water	4 Water en maatschappij	5 Bedrijfsvoering
LASTEN								
40	Kapitaallasten	18.867.652		1.114.625	5.769.568	9.275.691	1.575.195	1.132.573
41	Personeelskosten	20.968.790	20.368.470					600.320
42	Goederen en diensten	30.077.660		1.081.410	6.556.730	13.571.500	1.883.730	6.984.290
43	Toevoegingen voorzieningen							
44	Onvoorzien	50.000						50.000
	Totaal Lasten	69.964.102	20.368.470	2.196.035	12.326.298	22.847.191	3.458.925	8.767.183
BATEN								
80	Rentebaten	488.100						488.100
81	Dividenden							
82	Baten Personeelslasten							
83	Opbrengst werken voor derden	10.753.400		6.900	693.500	9.803.000	100.000	150.000
84	Opbrengst eigendommen	62.610				12.500	50.110	
85	Waterschapsbelastingen	-2.058.500						-2.058.500
86	Bijdragen van derden	136.800		49.500	37.800		49.500	
87	Onttrekkingen voorzieningen	323.040					323.040	
88	Onttrekking reserves	544.160			33.160			511.000
89	Geactiveerde lasten	2.582.945		136.041	840.402	1.516.023	10.079	80.400
	Totaal Baten	12.832.555		192.441	1.604.862	11.331.523	532.729	-829.000
	Saldo Baten en Lasten	57.131.547	20.368.470	2.003.594	10.721.436	11.515.668	2.926.196	9.596.183
47	Doorberekeningen		-20.368.470	2.946.430	5.089.690	3.218.430	2.874.460	6.239.460
	Te dekken door omslagen	57.131.547		4.950.024	15.811.126	14.734.098	5.800.656	15.835.643

Bijlage C: Verdeling saldokosten op programma naar watersysteem en zuiveren

Verdeling saldokosten op programma naar Watersysteem en Zuiveren		PROGRAMMA				
HEFFING in € 1.000	SALDOKOSTEN Jaarplan 2013	1	2	3	4	5
		Waterveiligheid en rampenbestrijding	Voldoende en gezond water	Gezuiverd water	Water en maatschappij	Bedrijfsvoering
Watersysteem	31.474	4.841	15.811	0	3.946	6.875
Zuiveren	25.658	109	0	14.734	1.854	8.961
Totaal	57.132	4.950	15.811	14.734	5.801	15.836

Bijlage D: Gecomprimeerde staat van financiële vaste activa

GECOMPRIMEERDE STAAT VAN FINANCIËLE VASTE ACTIVA									Bijlage: D
Omschrijving	STAND 1/1/2013			MUTATIES IN 2013		STAND 31/12/2013			Rente
	Aanschafprijs	Cumulatieve verminderingen	Boekwaarde	Vermeerderingen	Verminderingen	Aanschafprijs	Cumulatieve verminderingen	Boekwaarde	
Aandelen Ned. waterschapsbank	154.126	0	154.126	0	0	154.126	0	154.126	5.180
Aandelen Monumentenfonds	110.000	0	110.000	0	0	110.000	0	110.000	3.696
Aandelen + Lening Rio Noord	283.500	279.000	4.500	0	0	283.500	279.000	4.500	151
Leningen aan personeel	53.105	17.064	36.041	0	1.732	53.105	18.796	34.309	1.182
Betaalde waarborgsommen	68	0	68	0	0	68	0	68	0
Totaal generaal	600.799	296.064	304.735	0	1.732	600.799	297.796	303.003	10.209

Bijlage E: Vaste schulden

STAAT VAN VASTE SCHULDEN 2013											Bijlage: E	
Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Rente percentage	Looptijd	Vervaldag rentenota	Stand 1-1-2013	MUTATIES IN 2013			STAND 31/12 2013	Betaalde rente	Verschuldigde rente per 1-1-2013	Verschuldigde rente per 31-12-2013	Ten laste van het boekjaar komende rente
					Vermeerde- ringen	Aflossingen	Verval- dag					
1. Vaste geldleningen												
1.815.121	7,960%	20 jaar	01-03	272.269		272.269	01-03	0	27.118	18.060	0	9.058
3.176.462	7,070%	20 jaar	01-06	476.469		476.469	01-06	0	43.215	19.650	0	23.565
2.722.681	6,290%	20 jaar	01-10	544.536		136.134	01-10	408.402	34.251	8.563	6.422	32.110
12.000.000	5,240%	15 jaar	04-06	4.000.000		800.000	04-06	3.200.000	209.600	119.356	95.484	185.728
13.000.000	4,015%	20 jaar	18-06	7.150.000		650.000	18-06	6.500.000	287.073	153.903	139.912	273.082
6.280.318	6,350%	15 jaar	01-01	1.256.063		418.688	01-01	837.375	79.760	0	0	79.760
13.613.406	6,070%	20 jaar	18-01	5.445.363		680.670	18-01	4.764.692	330.534	314.925	275.559	291.168
13.613.406	5,870%	20 jaar	17-11	5.445.363		680.670	17-11	4.764.692	319.643	39.067	34.184	314.760
9.000.000	4,590%	30 jaar	01-10	7.500.000		300.000	01-10	7.200.000	344.250	86.063	82.620	340.807
10.000.000	4,315%	20 jaar	12-02	7.500.000		500.000	12-02	7.000.000	323.625	286.768	267.650	304.507
11.000.000	4,645%	30 jaar	01-10	9.533.333		366.667	01-10	9.166.667	442.823	113.166	108.813	438.470
2.000.000	3,640%	25 jaar	01-01;04;07	1.827.956		86.022	01-01;04;07	1.741.934	66.538	16.634	15.852	65.755
10.000.000	4,120%	5 jaar	12-12	2.000.000		2.000.000	12-12	0	82.400	4.349	0	78.051
15.000.000	3,370%	5 jaar	02-03	6.000.000		3.000.000	02-03	3.000.000	202.200	167.938	83.969	118.231
10.000.000	3,000%	5 jaar	30-06	4.000.000		2.000.000	30-06	2.000.000	120.000	60.333	30.167	89.834
10.000.000	2,460%	9 jaar	01-07	8.888.889		1.111.111	01-07	7.777.778	218.667	109.333	95.667	205.001
1.500.000	4,340%	fix tot 2013	13-08	1.500.000		1.500.000	13-08	0	65.100	24.955	0	40.145
4.000.000	4,430%	fix tot 2014	23-07	4.000.000		0	23-07	4.000.000	177.200	77.771	77.771	177.200
10.000.000	3,790%	fix tot 2015	22-02	10.000.000		0	22-02	10.000.000	379.000	325.308	325.308	379.000
8.000.000	3,935%	fix tot 2016	20-03	8.000.000		0	20-03	8.000.000	314.800	245.719	245.719	314.800
3.500.000	4,030%	fix tot 2016	15-12	3.500.000		0	15-12	3.500.000	141.050	6.269	6.269	141.050
10.000.000	2,740%	10 jaar	24-06	8.000.000		1.000.000	24-06	7.000.000	219.200	113.862	99.629	204.967
3.600.000	2,320%	10 jaar	01-09	2.880.000		360.000	01-09	2.520.000	66.816	22.272	19.488	64.032
10.000.000	3,540%	10 jaar	22-03	9.000.000		1.000.000	22-03	8.000.000	318.600	246.915	219.480	291.165
15.000.000	2,510%	10 jaar	03-04	15.000.000		1.500.000	03-04	13.500.000	376.500	285.513	256.961	347.948
208.821.394				133.720.241	0	18.838.700		114.881.540	5.189.963	2.866.692	2.486.924	4.810.194
2. Geldlening onder garantie waterschap												
a. Voor uit te voeren projecten uit de Strategienota van het Waterschapshuis heeft het waterschap een garantie afgegeven voor het Waterschapshuis van € 596.347.												
b. Per 1 november 2008 heeft Hefpunt voor de investeringen in ICT en facilitaire zaken een lening van € 2,4 miljoen afgesloten bij de NWB, tegen een rentepercentage van 4,89 en een looptijd van 5 jaar.												
3. Waarborgsommen												
Onderhoudsw eg zeew ering				24.945				19.746				1.247
Ontvangen w aarborgsommen verrekijers OZD				113				113				6
Ontv. Waarborgsommen toegang Garmerw olde				1.900				400				95
Totaal w aarborgsommen				26.958	0	0		20.259	0	0	0	1.348

Bijlage F: Overzicht investeringen per programma

Overzicht voorgenomen investeringen Jaarplan 2013 in €				Bijlage: F		
Thema/programma	(1) Bestedingen	(2) subsidie	(3=1-2) saldo	(4) activering eigen uren	(5) activering rente	(6=3+4+5) Investering totaal
Primaire waterkering	2.650.000	1.150.000	1.500.000	0	0	1.500.000
Regionale keringen	2.675.000	0	2.675.000	65.700	70.341	2.811.041
Calamiteitenbestrijding	0	0	0	0	0	0
Waterveiligheid en rampenbestrijding	5.325.000	1.150.000	4.175.000	65.700	70.341	4.311.041
KRW	3.121.000	775.000	2.346.000	165.560	38.291	2.549.851
WB21	2.144.150	464.850	1.679.300	8.760	76.308	1.764.368
Waterbeheersing	997.000	30.000	967.000	22.630	31.743	1.021.373
Kunstwerken	3.710.000	75.000	3.635.000	145.640	66.542	3.847.182
Bodemdaling	1.440.000	1.080.000	360.000	0	0	360.000
Verdrogingsbestrijding	101.405	205.000	-103.595	0	11.567	-92.028
Tractie	0	0	0	0	0	0
Werkplaatsen	0	0	0	0	0	0
Baggeren	3.650.000	650.000	3.000.000	200.020	73.341	3.273.361
Volgende en gezond water	15.163.555	3.279.850	11.883.705	542.610	297.792	12.724.107
Rioolwaterzuiveringen	16.242.000	0	16.242.000	484.570	728.046	17.454.616
Rioolgemalen	1.245.766	0	1.245.766	162.210	37.622	1.445.598
Persleidingen	1.470.000	0	1.470.000	46.140	30.129	1.546.269
Energiebesparende maatregelen	300.000	0	300.000	21.900	5.406	327.306
Gezuiverd water	19.257.766	0	19.257.766	714.820	801.203	20.773.789
Onderzoeken	50.000	0	50.000	0	0	50.000
Cultuurhistorie	200.000	100.000	100.000	0	1.680	101.680
Vaarrecreatie (bruggen-sluizen)	500.000	0	500.000	0	8.399	508.399
Waterbeleving/e-overheid/internet	30.000	0	30.000	0	0	30.000
Bijdragen waterketen	150.000	0	150.000	0	0	150.000
Water en maatschappij	930.000	100.000	830.000	0	10.079	840.079
Informatievoorziening bedrijfsprocessen	660.000	0	660.000	0	0	660.000
Faciliteiten	435.000	0	435.000	0	0	435.000
Financieel juridisch beheer	50.000	0	50.000	0	0	50.000
Bedrijfsvoering	1.145.000	0	1.145.000	0	0	1.145.000
Totaal programma's	41.821.321	4.529.850	37.291.471	1.323.130	1.179.415	39.794.016